

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Io. Francisci Leonis Eporediensis I. V. D. Episcopi Thelesini Thesaurus Fori Ecclesiastici

Leoni, Giovanni Francesco

Coloniae Agrippinae, 1682

De Sponsalibus, & Matrimoniis. Cap. ix.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10316

potestatem imponendi, & in omnibus casibus, 61
 in quibus quis potest statuere, & punire,
 potest & dispensare. Borgia. *de irregul. &*
dispensat. part. 3. de dispens. cont. gen. in fin.
 & Felin. in §. de adulterio, num. 6. de iud.
 & breviter perstringendo Episcopis † li-
 cet in omnibus casibus dispensare, illis ex-
 ceptis, in quibus Papa prohibuit, sibi spe-
 cialiter reservando, & 114. casus Papæ 62
 specialiter reservatos posuit Borgia. *cod.*
tract. de irreg. par. 3. concl. 4. & par. 6.
qui cleric. vel nov. num. 8. cum seq. & Io.
 Dedeo posuit casus. 121. in quibus Epi-
 scopis est permissum dispensare, quem se-
 quitur Specul. in rubr. *quid sit irregulari-*
tas, & sub §. nunc de Episcoporum, ad quos
 lectorem remississe sufficiat.
 60 Prælati inferiores † Episcopo, qui habet
 jurisdictionem, quasi Episcopalem, & alii
 inferiores in aliquibus casibus possunt di-
 sponere, de quibus per Borgia. & alios per
 ipsum citatos, in d. tract. de irregulari. &
 dispens. sub rubr. *de dispens. cap. sed. vag. de*
dispensat. & Abb. de dispens. per ingress. re-
lig. par. 3. & Felin. in d. §. de adulterio, n.
 11. de iud. & hæc, quo ad dispensationes,
 quæ auctoritate ordinaria fieri possunt.

Auctoritate delegata, dispensant † I. q.
 gati de latere, Nuncii, & alii, quibus per
 delegationes conceditur facultas dispen-
 sandi, qui fines delegationis excedere non
 possunt, l. diligenter. ff. mand. l. si procura-
 tori. C. de procur. cap. cum dilecta, de re-
 scripte. cap. nisi specialis, ext. de offic. leg. &
 cap. 1. de offic. leg. in 6.

Dispensationis effectus † primus est, ut
 digne recipiantur sacramenta ecclesiastica,
 & beneficia, cum nullus in mortali pecca-
 to regulariter debeat promoveri, nisi per-
 acta pœnitentia, cap. multi. 30. dist. cap.
 illud, 50. dist. & cap. audi. 11. q. 3.

Secundus dispensationis effectus est, ut
 iam promotus, qui peccavit mortaliter,
 cum suum officium exequi nequeat, quia
 est suspensus, post dispensationem officium
 suum licite exequi possit.

Tertius, quod beneficium, quod aliis
 licite obtineri non potest, per dispensatio-
 nem licite retineatur.

Quartus effectus est, ut super crimine,
 de quo quis fuit dispensatus, accusari non
 possit, ut per Host. in sum. de dispensat. §.
 quis sit effectus, usque in finem.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

Cap. IX.

S V M M A R I V M.

1 **M**atrimonium est duplex: spiritua-
 le, & carnale.
 2. Matrimonium in Paradiso à Deo fuit insti-
 tutum.

3. Matrimonium duabus ex causis principa-
 liter contrahitur.
 4. Sacramentum triplex in matrimonio car-
 nali copula consummato designatur.

5. Ma-

- 5 Matrimonium, unde dicatur.
- 6 Matrimoniales cause à iudicibus ecclesiasticis sunt decidenda, & terminanda.
- 7 Matrimoniales cause sunt privilegiata.
- 8 Paupertas quandoque prodest.
- 9 Paupertatem Deus esse voluit, & quare.
- 10 Paupertatis privilegia plura sunt, & quæ.
- 11 Matrimonialis status virginitatis, vel celibatus status anteponi non potest.
- 12 Matrimonij bona sunt tria, fides, proles, & sacramentum.
- 13 Matrimonia libera esse debent, & cogentes invitos ad matrimonium contrahendum anathematis poenam, ipso facto incurrunt.
- Matrimonia decentius cum parentum consensu contrahuntur.
- 14 Sponsalia largo modo, quid comprehendant.
- 15 Sponsaliorum propria significatio sunt futurarum nuptiarum promissiones, quas de futuro appellant.
- 16 Sponsaliorum dua sunt species.
- 17 Sponsalia quomodo recte contrahantur.
- 18 Sponsalia per verba de futuro, an per carnis copulam subsequatam transeant in matrimonium.
- 19 Cogere an possit Episcopus renuentem ex sponsis ad observantiam sponsaliorum.
- Puella quomodo sibi cavere debeant.
- 20 Sponsalia ante legitimam ætatem contracta per verba de presenti, an transeant in matrimonium.
- 21 Metus à iudice, an inferri possit.
- 22 Nuptie coacta infelices exitus parere solent.
- 23 Matrimonia, consensu deficiente, sunt nulla.
- 24 Sponsalia sub conditione contracta, an sint nulla.
- 25 Iuramentum à loquela apud Deum, an differat.
- 26 Promissione nuda in foro contentioso, quis cogi non possit.
- 27 Sponsaliorum vi juratorum de futuro promittens ad solemnizandum matrimonium cogi potest.
- 28 Sponsalia contrahens per verba de futuro, an teneatur per verba de presenti contrahere.
- 29 Sponsalia pluribus modis solvuntur.
- 30 Verbum, liberum, quid importet.
- 31 Matrimonium qui contrahere legitime possint.
- 32 Impuberes plures liberos procreaverunt.
- 33 Matrimonium inter Beatam Mariam, & Ioseph fuit sanctum, ex sanctitate Sacramenti.
- 34 Matrimonium carnale est triplex.
- 35 Matrimonia clandestina sunt rata, & non legitima.
- 36 Sponsalia de futuro à conc. Tridentino fuerunt intacta.
- 37 Matrimonia inter puberem, & impuberem contracta habent vius sponsaliorum de futuro.
- 38 Matrimonia, quomodo sint contrahenda.
- 39 Matrimonia solemnizare potest parochus nondum sacerdos.
- 40 Matrimonium contrahentes sine parcho, sed tantummodo testibus presentibus, graviter sunt puniendi.
- 41 Matrimonium ab impuberibus contractum non valet.
- 42 Matrimonium sine proprio parcho contractum est omnino irritum.

- 43 Matrimonium contractum coram clerico deputato à paroco non tenet.
- 44 Matrimonium contractum coram presbytero, qui se putabat parochum, valet.
- 45 Matrimonium contractum, omissis denunciationibus ceteris solemnitatibus servatis, valet.
- 46 Materia, & forma ad essentiam matrimonij sunt necessaria.
- 47 Matrimonium est res simplex, & individua.
- 48 Matrimonia, presente paroco, in privato domibus possunt celebrari.
- 49 Matrimonium contrahere volentes ad quid hortentur.
- 50 Denunciations ante matrimonij celebrationem, an semper fieri debeant.
- 51 Iudicium, verbum, an pro voluntate habeatur, & 52.
- 52 Dispensationes denunciationum matrimonialium, quando sint concedenda.
- 53 Denunciations matrimoniales, an semper fieri debeant.
- 54 Denunciations matrimoniales, quando omitti possint.
- 55 Denunciations matrimoniales Abbates, etiam jura Episcopalia habentes, remittere non possunt.
- 56 Nuptiarum solemnitates certis anni temporibus prohibita sunt.
- 57 Matrimonia quocunque tempore contrahi possunt.
- 58 Matrimonium inter absentes per procuratorem contrahi potest.
- 59 Matrimonium pluribus ex causis impeditur.
- 60 Votum est duplex, scilicet, simplex, & solemne.
- 61 Cognatio est triplex, scilicet, carnalis, spiritualis, & legalis.
- 62 Matrimonium contractum in gradu prohibito non tenet.
- 63 Procurator ad suscipiendum puerum de baptismo, an sibi, vel mandanti cognationem acquirat.
- 64 Actus quilibet per procuratorem potest explicari, nisi fuerit à jure prohibitus.
- 65 Obligatio non oritur sine consensu.
- 66 Pueros de sacro fonte suscipientes sunt apud Deum illorum fidei iussores.
- 67 Fieri possunt per procuratorem in actibus non prejudicialibus, quæ quis facere potest per seipsum.
- 68 Cognatio spiritualis in baptismo quando contrahitur.
- 69 Cognatio spiritualis in privato baptismo contrahitur.
- 70 Cognatio spiritualis post baptismum domi collatum, ex solemnitatibus, qui in ecclesia sunt non contrahitur.
- 71 Cognatio spiritualis inter quos contrahitur.
- 72 Decretum irritans quid operetur.
- 73 Cognatio legalis quæ sit.
- 74 Crimen matrimonium dirimens, quale.
- 75 Affinitas ex fornicatione impediens, primum, & secundum gradum non excedit.
- 76 Adulterium quomodo matrimonium impedit.
- 77 Cultus disparitas, quid sit.
- 78 Vis, & metus, quando matrimonium dirimat.
- 79 Matrimonium inter raptorem, & raptam, quando sit nullum.
- 80 Raptorem, & illis auxilium ferentes, vel favore, sunt ipso jure excommunicati.
- 81 Vis, & metus, si fuerit dubius in puella, ea est separanda.
- 82 Puella, quo casu sit sequestranda.
- 83 Matrimonio per vim, & metum celebrato, an solemnitates sint iteranda.

- 84 Clausula in dispensationibus, dummodo propter hoc mulier rapta non fuerit, quid operetur.
- 85 Ordines qui ad contrahendum impediunt, & contractum dirimunt.
- 86 Ordo sacerdotalis in Orientali Ecclesia solum impedit contrahendum, sed contractum non dirimit.
- 87 Ligamen, vinculum est prioris matrimonij.
- 88 Mors mariti, quomodo sit probanda.
- 89 Iustitia publica honestatis impedimentum, quando oritur.
- 90 Impedimentum publica honestatis cum mente capta, an contrahatur.
- 91 Matrimonium inter puberes, quomodo valeat.
- 92 Matrimonium per verba de presenti contractum, & non consummatum non inducit impedimentum affinitatis.
- 93 Honestatis publica impedimentum etiam oritur ex matrimonio rato, & non consummato.
- 94 Affinitas ex qua causa proveniat.
- 95 Honestatis impedimentum quod primum gradum excedit, quale.
- 96 Catharina Austriaca matrimonium cum Henrico Anglorum Rege.
- 97 Impedimentum ex solum rato matrimonio proveniens publica honestatis appellatur.
- 98 Matrimonium ratum, & consummatum, & ratum tantum differunt.
- 99 Furiosus matrimonium contrahere non potest.
- 100 Furiosi matrimonium, & contractus quando valeant.
- 101 Affinitas, quid sit.
- 102 Impotentia naturalis, qua.
- 103 Impotentia accidentalis, qua dicatur.
- 104 Impotentia propter maleficium, quando dirimat matrimonium.
- 105 Maleficiati quomodo hortandi.
- 106 Impotentia est frigiditas ad effectum dissolutionis matrimonij, quomodo probetur.
- 107 Impotentiam utrique conjugi consententem minimè credendum.
- 108 Conditiones turpes, & impossibiles, favore matrimonij pro non adjectis habentur.
- 109 Conditiones quae tacite insunt, nihil operantur.
- 110 Interdictum Superioris impedit matrimonium contrahendum, & non dirimit contractum.
- 111 Divortium, seu separatio inter conjuges ex pluribus causis fieri potest.
- 112 Divortium non ex levibus, sed legitimis causis, admittitur.
- 113 Fornicatione alterius conjugum divortium permittitur.
- 114 Infidelitate alterius conjugum, divortium quando admittatur.
- 115 Divortium concedi potest ex nimia viri severitia.
- 116 Sodomitico vitio fieri potest divortium.
- 117 Vir, & uxor non ad imparia judicantur.
- 118 Vinculum conjugij inter fideles nunquam rescinditur.
- 119 Divortia, quot modis intententur.
- 120 Alimenta, & lris sumptus, utrum uxori extra domum viri habitanti sint praestanda.

- 121 *Causa probabilis à muliere pro divortio alleganda.*
- 122 *Maritus potest mulierem verberibus modeste castigare.*
- 123 *Causa legitima allegata, licet dubia, quid operetur.*
- 124 *Maritus, quando teneatur prestare alimenta, & sumptus litis uxori secum litiganti.*
- 125 *Vxor propria auctoritate à viro sine causa discedens minime est alienanda.*
- 126 *Causa legitima tantum praesumpta obligat maritum ad alimenta, & ad sumptus litis.*
- 127 *Alimenta ante sententiam debentur.*
- 128 *Cautio praestita à marito de non offendenda uxore, quomodo intelligenda.*
- 129 *Bononiensium muliercularum nequitia.*
- 130 *Maritus, quando cautionis praestitae potnam incurrat.*
- 131 *Præceptum iudicis, & cautio modo declaratur.*
- 132 *Fideiussio praestita à marito, quomodo intelligenda.*
- 133 *Matronarum, & aliarum mulierum Bononiensium laus.*
- 134 *Virginem seducens, ad qua teneatur.*
- 135 *Lex ad quid stupratorem obliget.*
- 136 *Dos sine matrimonio esse non potest.*
- 137 *Dotis cessante causa, dos & cessare debet.*
- 138 *Ratio est animae legi.*
- 139 *Dos debetur in poenam stupri.*
- 140 *Dos, quare marito detur.*
- 141 *Restitutio gloria, & fama, à quo facienda.*
- 142 *Dotis quantitas juxta facultates deflorantis, & dignitatem puellae esse debet.*
- 143 *Deflorans virginem ad majorem detenti obligatur.*
- 144 *Virginitas est secunda dos.*
- 145 *Puella, virginitate amissa, plurimum perdit.*

QUIA supra visum fuit de dispensationibus, & impedimentis consanguinitatis, affinitatis, & alijs, quæ ad effectum matrimonij celebrandi per dispensationem sæpe tolluntur, de alijs impedimentis, & quomodo sponsalia contrahantur, & matrimonia celebrentur, nuac videre contingit, ad quorum explanationem, primò præsupponendum est, quod matrimonium sit duplex, ¶ spirituale, & carnale, cap. unic. de vor. & vo. redempt. in 6. Matrimonium carnale est viri, & mulieris conjunctio, individua vitæ consuetudinem continens, instit. de patr. pot. in princip. l. 1. ff. de rit. nuptia. 27.

quæst. 2. cap. 1. 29. quæst. 1. cap. 1. §. 1. cap. illud, in fin. de præsumpt. & concil. Tridentin. doct. de sacr. matrimon. in princip. sess. 24.

2 Et in paradiso ¶ à domino nostro ante peccatum fuit institutum Genes. cap. 2. in fin. cap. sicut, §. his ita, 32. quæst. 2. cap. fraternitatis. 35. qu. 10. cap. debitum. de bigam. non ord. & conc. Trident. can. 1. de sacr. matr. d. sess. 24.

3 Matrimonium ¶ carnale duabus ex causis principaliter contrahitur, sobolis, scilicet, suscipiendæ, & fornicationis evitandæ, cap. sicut, §. his ita, cap. quicquid. 32. quæst. 2. & Hostien. in sum. de matrimon. §. & quare,

Et quare numer. 19. Est enim unum ex septem Sacramentis Ecclesie, à Christo domino institutum. Qui autem aliter credit, anathema est, *cap. ad abolendam in princip. de heret. & d. can. 1. de sacr. matrimon.* Nec post contractum regulariter dissolvi potest, quia quos Deus conjunxit, homo non separat, *Mass. cap. 19. & Marc. cap. 10. cap. quos Deus, 33. quest. 2. Lap. alleg. 86 in fin. Jal. in l. ait. praetor. numer. 25. ff. de jurejur. & concil. Trident. doct. de sacr. matr. vers. quos ergo, ead. sess. 24.*

Triplex enim † designatur Sacramentum mysterium in matrimonij carnali copula consummati, primum est unio fidelis animæ ad Deum per dilectionem, & charitatem, & hoc designatur per conjunctionem animorum in ipsa prima desponsatione, dum alter per mutuum consensum, consentit in alterum, & designat charitatem, quæ consistit in spiritu inter Deum & justam animam, *cap. debitum, in princip. junct. in ver. Sacramentum, de bigam.* secundum est unio humanæ naturæ ad Deum, quæ facta est in utero virginali per incarnationem Verbi Dei, & hoc designatur per carnalem conjunctionem viri, & uxoris, reliquum verò designat conformitatem, quæ constitit in carne inter Christum, & sanctam Ecclesiam. Bellarm in 4. *controv. pen. lib. 2. de monach. c. 38. §. porro id.* primum enim est unio voluntatis, secundum est naturæ conformitas, tertium Sacramentum est unitas Ecclesie ex omnibus gentibus collecta, & uni viro Christo subjecta. Hoc autem Sacramentum designatur per illum conjugatum, qui unicum tantum matrimonium servavit: sed, ubi secundum matrimonium contrahitur, hoc

tertium Sacramen. non habet locum, quia recedit ab illa unitate, quæ primò signabatur per unicum matrimonium, quia in secundo matrimonio dividit carnem suam in plures, unde unitatem jam signare non potest, Christus enim signat unitatem ex omnibus gentibus, sed ex quo Ecclesia Christo se conjunxit, ab eo nunquam discessit, nec ipse ab ea; ergo bis conjugatus talem unitatem significare non potest, *gl. in d. c. debitum, in verb. Sacramentum, de bigam.*

Dicitur enim matrimonium † à matre, & munium, quasi matris officium, quod dat mulieribus esse matres, quibus filij ante partum sunt onerosi, in partu dolorosi, post partum laboriosi; & ex hoc legitima conjunctio maris, & femine magis matrimonium, quàm patrimonium nuncupatur, *c. 2. de convers. in fid.*

Matrimoniales causæ † ad iudices ecclesiasticos spectant, per quos sunt decidendæ, & terminandæ, *cap. multorum, 35. qu. 6. cap. 1. in fin. de consang. & affin. cap. ex auditis, de prescript. & cap. accedentibus, de excess. pralat.* contradicentes verò anathematis pœnam incurrunt, *d. can. fin. de sacr. matr.* nec cuilibet iudici ecclesiastico committi debent, quia, cum sint arduæ, ut tradit *Abb. in cap. mulieri n. 6. de jurejur.* non per inferiores, sed ab Episcopis tantum sunt cognoscendæ, *concil. Trident. c. 20. vers. ad hæc causa, de reform. ea sess. 24.* ita quòd principaliter, neque incidenter per iudices laicos possint tractari *d. c. multorum, & plane Farinac. in praxi crimin. tom. 1. par. 1. q. 2. numer. 149.*

Nam matrimoniales causæ aded sunt privilegiatæ, ut, duobus litigantibus, si extra Provinciam causa committatur, & pars, contra quam erit commissa, pauper-

paupertatem allegaverit, & verè probaverit, non teneatur extra Provinciam litigare in secunda, nec in tertia instantia nisi altera pars alimenta, & sumptus litis velit subministrare, *ut in d. cap. 20.* † Et hic erit unus ex casibus, quibus paupertas quandoque prodest, præterquam quòd septem bona confert, scilicet, peccatorum recognitionem, virtutum conservationem, cordis quietem, desiderij impletionem, spirituales bonorum dulcedinem, meritum exaltationem, & cœlestem hæreditatem, B. Thom. *super Isaiam, c. 48.* addit etiam, quòd gloria Episcopi est, pauperibus opibus providere, & ignominia sacerdotis propriis studere divitis, Crates enim ille Thebanus homo ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit, neque putavit se posse & virtutes, & divitias simul possidere, Nec paupertas est contemnenda quia eam Christus dedicavit *cap. gloria Episcopi. §. socrates. 12. quest. 2.*

Deus enim paupertatem esse voluit, † ut sustinentes per patientiam coronarentur, & divites in ipsis mererentur, *cap. sicut hi §. nunquid iniquus. 47. dist. †* Plura enim sunt privilegia paupertatis, nam pauperi non prosequenti appellationem paupertas est iusta causa dandi biennium, & si non solvat onera, eidem redditur jus, non obstante statuto disponente, quòd non solventi onera non reddatur jus. Pauperi per administratorem Reipublicæ potest remitti collecta, & per clausulam, & quosdam alios, pauperes conveniri non possunt: pauperibus cum Rege litigantibus Rex administrat advocatum, & propter paupertatem onus cautionis remittitur, Bald. *in l. magis puto, §. in primis, nu. 2. ff. de*

reb. eod. qui sub tut. & Felyn. in cap. significatibus. In §. de off. deleg.

11. Conjugalitatem tamen † status, virginitatis, vel cœlibatus statui anteponi non potest, quia melius, & beatus est manere in virginitate, vel cœlibatu, quam matrimonio jungi. *cap. nuptiarum. §. in conjugal. 27. q. 1. cap. sic enim. §. quoniam ergo. 28. qu. 1. cap. nuptia. 32. qu. 1. cap. commissum. de sponsal. & concil. Trident. can. 10. de Sacram. matrim. sess. 24.* Etenim matrimonium non concubitus, sed solus consensus facit. *c. matrimonium, & cap. sufficiat. 27. quest. 2. c. cum locum, de spons. §. nuptias itaque auct. de nupt. col. 4. §. illud. a. h. quibus modis. nat. eff. leg. l. fin. in princ. C. de repud. & l. nuptial. ff. de reg. jur.*

12. Matrimonij enim † tria sunt bona, fides, proles, & sacramentum, *cap. omne itaque. 27. quest. 2. & eod. cap. sicut in fin. & c.* quamvis de jure civili ad contrahendum matrimonium consensus parentum necessarius videatur, instituitur de nupt. in princ. tamen hoc est reprobatur, ita quòd filius familias sine consensu parentum legitime contrahere potest, nec patris consensus requiritur, gloss. *in cap. fin. in verb. parentum. 32. quest. 2. concil. Tridentin. cap. 1. in princ. de reform. matrim. sess. 24. †* quia matrimonia debent esse libera *dict. cap. fin. 33. quest. 2. cap. cum locum, cap. requisivit. & cap. gemma. de sponsa.* Maxime tamen decet, quòd cum consensu parentum matrimonia contrahantur. Temporales namque domini, ac magistratus, qui mentis oculos terrenis affectibus, ac nimia cupiditate excæcantes, viros, & mulieres sub eorum jurisdictione degentes, maxime divites, vel spem magnæ hæreditatis habentes, minis, & pœnis cogunt cum ijs
matri-

matrimonium invito contrahere, quos ipsi domini, vel magistratus illis præscribunt, anathematis poenam ipso facto incurrun, *cap. nullus*, 36. q. 2. & concil. Trid. c. 9. de reform. matr. ead. sess. 24.

14. Sponsalia largo modo sunt non solum de futuro, sed ipsam mutui conjugali consensu dationem, quam sponsalia de presenti dicimus, ex quibus verum matrimonium contrahitur, nuncupamus, *cap. conjuges*, & *cap. qui desponsatam*. 27. q. 4. *cap. 3. loco de presump. c. 2.* & *cap. si de sponsal.* ¶ duo sed magis propria, ac frequentior sponsaliorum, & sponforum significatio sunt futurarum nuptiarum promissiones, quas de futuro appellamus, *c. nostrates* 30. q. 5. l. 2. ff. de sponsal. S. Thom. in 4. sent. dist. 27. Abb. in rubr. de spons. num. 3. & ibi Felyn. in princ.

16. Duæ enim sunt species sponsaliorum, una nuda, & simplex, quæ dicitur, cum sponsus sponsæ simpliciter promittit, quod eam ducet in uxorem, & è converso, *c. ad audientiam*, & *c. fin. eo. tit. ali.* verò firmata, quæ fit arrhis intervenientibus, vel pigrioribus loco arrharum datis, ut *l. fin.* & ibi Bald. in princ. C. spons. & licet à simplicibus sponsalibus pluribus ex causis abique incurso poenæ recedi possit, ubi sponsalia sunt jurata, arrha interveniente, & parte petente, iudex ad duplicatam restituendam tenetur condemnare resistentem sine causa, *gl. si. in c. gemma. de sponsal. d. l. fin.* & Tiraquell. in tract. consuet. p. 3. limit. 26. num. 4.

17. Recte autem contrahuntur sponsalia per verba de futuro ab his, qui matrimonium contrahere possunt, sed inter personas, inter quas matrimonium est prohibitum, etiam dicta sponsalia censentur

prohibita. *l. oratio. ff. de spons. exceptata* te, de qua cum matrimonium ante pubertatem contrahi non possit, *cap. puberes. extra de despons. impub. cap. unic. §. idem quoque eod. in 6.* & *inst. de nup. in prin.* sponsalia tamen de futuro ante pubertatem septimo anno completo contrahi possunt; *c. litteras*, & *cap. accessit. cod. tit. de despons. impub.* Si verò ante septennium dicta sponsalia contrahantur, sunt nulla, nisi tacito consensu post septennium convalescant, *d. cap. accessit*, & *gloss. 2. in dicto cap. litteras*, & ibi Abb. in *cap. fin.* & *cap. duo pueri. eodem tit.* & tunc adveniente pubertate, potest etiam sine aliqua causa à prædictis sponsalibus recedi, *cap. de illis*, & *cap. attestaciones*, & ibi Abb. num. 5. de despons. impub. & Covar. in 4. lib. decret. Epit. 1. par. cap. 2. de atat. ad sponsal. requis. num. 2. si verò major septennio contrahit cum puella sex annorum, expectandum est, donec ipsa compleat septimum annum, ut *cap. de illis* 1. cap. à nobis, & *cap. duo de despons. impub.* & septennio expleto altero recusante iudicio tamen Ecclesiæ poterunt sponsalia dissolvi. *d. c. de illis*, & si verò, ubi etiam *gl. in v. iudicio, de despons. impub.*

19. Copula autem carnali subsecuta, sponsalia præcedentia contracta per verba de futuro olim de jure communi transibant in matrimonium per verba de presenti, *cap. veniens. il. 2. cap. ii.* qui fidem, *de spons. c. de illis*, & *c. per tuas. de cond. appo. nunc autem secus*, quia etiam carnali copula subsecuta, non transeunt in matrimonium, sed efficiuntur pura, ad quod teneatur Episcopus cognoscere, ¶ an possit etiam per censuram ecclesiasticam cogere renuentem ex sponsi ad

observantiam sponsaliorum, ut fuit per
 sacram congreg. conc. declaratum: *super*
d. cap. 1. de reformat. matr. sess. 14. §. spon-
salia de futuro, & §. sponsus qui, sed, ne
 † *super sponsaliorum, & promissionum*
 19 *observantia lites oriri contingat, aliaque*
famæ incommoda pati, puellæ, ne (ut fe-
rè fit) delusæ remaneant, maxime libi ca-
vere, ac se à colloquio, & congressu vi-
rorum abstinere debent, virginitatis di-
gnitatem præ oculis habentes, ac moni-
ti poetæ Catulli assidue memores, qui
in Argonaut. inquit.

Tum jam nulla viro juranti fœmina cre-
dat.

Nulla viri speret sermones esse fideles,

Qui, dum aliquid cupiens animus prægestit
 24 *apisci,*

Nil metuunt jurare, nihil promittere par-
cunt,

Sed simul ac cupida mentis satiata libido est,
Dicta nihil metuere, nihil per juria vu-
rant.

20 *Neque sponsalia † ante legitimam æta-*
tem contracta, per verba de præsentibus,
servata forma concilii carnali copula se-
quuta, transeunt in matrimonium, nisi
post ætatem legitimam denuo eadem
forma servetur, ut ibi super eod. cap. 1. sub
titulo Squilacen.

Et cum libera debeant esse conjugia,
 21 † *neque à judice metus inferri debeat*
sponsus, ubi agitur de coactione, ne eorū
consensus auferatur, oportet, ut hæc sit
moderata coactio, dummodo sponsalia
non sint rata, unde, si iudex videat spon-
 26 *sum ita obstinatum esse, ut libere consen-*
tire conjugio nolit, regulariter, potius
monitione uti debet, quàm exactissima
 27 *coactione, ex qua consensus securus, nec*

liber esset, nec verè consensus dici pos-
 set, saltem ad hujusmodi sacramentum;
 22 † *atque difficiles, infelicesque exitus è*
talibus nuptiis evenire solent, quæ qui-
dem vitanda sunt, ut inquit text. in cap.
requisivit. de sponsal. quòd iudicibus eccle-
 23 *siasticis jungitur, ne forte eorum aucto-*
ritate, a que indiscreta coactione † ma-
trimonia quæ nulla sunt, deficiente con-
sensu, adulteria forent, ut post Fortun. in
cap. 1. n. 30. de pact. tenet Covar. in cap.
 4. *1. par. n. 4. & §. eod. tit. de spons. cu-*
 jus opinionem sequi videtur, uti in judi-
 cando tutiorem, sacra congreg. conc. su-
 per eod. cap. 1. de reformat. matr. sess. 24. sub
 titul. eadem. Messan. & §. qui promiserunt.
 † Si autem fuissent sponsalia contracta
 sub conditione impossibili, vel turpi,
 dummodo non contra substantiam ma-
 trimonii, sunt valida, quia tunc conditio
 pro non adjecta habetur, d. cap. de illu. c.
 per tuas, & c. fin. eod. tit.

25 *Deus autem † inter juramentum, &*
loquelam nostram, nullam voluit esse
differentiam. gloss. fin. in cap. juramenti,
 22. *quæst. 5. gloss. fin. in cap. clericus, de*
jurejur. gloss. in cap. 1. in fin. de pact. Abb.
in cap. qualiter. circa si. eod. tit. Archid.
in cap. 1. de sepult. in 6. Card. Zaba. in c.
ad aures. in 4. quæst. quòd me. caus. & in
cap. debitores. de jurejur. tamen solidius
 26 *subsistit, ubi juramentum interponitur,*
& plus operatur sacramentum quàm nu-
da promissio, ut c. debitores de jurejurat.
 & d. gl. fin. 22. q. 5. in foro autem con-
 tentioso † nuda promissione, quis cogi
 non potest, licet de jure canonico ex nu-
 do pacto oriatur actio, ead. gloss. fin. in c.
 juramenti 22. q. 5. c. 1. cap. qualiter. de
 27 *pact. & cap. judicante, de testam. † sed ex*
 vi spon-

sponsaliorum juratorum de futuro promittens, ad solemnizandum matrimonium, sicut ante concilium cogi poterat, ut in cap. ex litteris. 2. de sponsal. & matrim. & in decis. super d. cap. 1. sub tit. Venet. & Brixien. sess. 24. quia sponsalia per verba de futuro sunt relicta à sacro concilio in illis terminis juris communis, in quibus erant ante concilium, ut ibidem in decis. sub tit. Burgen. ita quod licet aliqui teneant, quod, quamvis sponsalia non sint jurata, adhuc promittens cogi possit ad observandam promissionem, ut per Abb. in d. cap. ex litteris. n. 3. & Surd. consil. 364. n. 8. 9. & 10. lib. 3. communis tamen opinio est, quod, cessante juramento, non sit locus coactioni, à qua ecclesia debet abstinere, ut post D. Thom. tenet Sylvester. in summ. in verb. sponsalia. q. 4. & est text. in cap. ex litteris de sponsal. solemnizationi autem matrimonii debent præcedere tres denunciations, servata forma d. decreti. cap. 1. de reform. matr. sess. 24.

28 Qui verò † sponsalia contraxit per verba de futuro, etiam sine juramento, si postea cum alia similia sponsalia, sine, vel cum juramento contraxerit, in foro conscientie tenetur cum prima contrahere per verba de presenti, secus autem, si cum secunda, & non cum prima fuerit matrimonium per verba de presenti celebratum, quia tunc sponsalia præcedentia cum alia contracta solvuntur, cap. si cui, & cap. si inter. de sponsal. † solvuntur etiam sponsalia per verba de futuro, mutuo consensu contrahentium etiam si fuerint jurata, quia illud juramentum principaliter est practicum ad commodum hominis, & ab homine remitti potest.

cap. 2. & ibi gloss. fin. & Abb. n. 3. & n. 5. & Felyn. n. 16. de sponsalib. Fornicatione secuta sponsi, vel sponsæ sponsalia solvuntur, quia tunc non tenetur alter matrimonium contrahere, sed, si vult, erit absolvendus. gl. fin. in cap. sic quispe. 27. q. 2. c. quemadmodum, & ibi Abb. n. 4. de jurejur. idem Abb. in consil. 48. n. 1. vol. 1. quod procedit, etiam si sponsa per vim fuisset cognita, quia, nec tunc vir cogi posset ipsam in uxorem ducere, cap. raptor cum seq. 27. q. 2. glossa in d. cap. quemadmodum. in ver. oculos in fin. quia nemo est cogendus ad contrahendam bigamiam. Joan. Andr. in dicto cap. quemadmodum. & ibi Abb. n. 12. & Imol. de jurejur. semper enim subintelligitur conditio, quod promissio valeat, nisi sponsa fornicetur, ut cap. quemadmodum, extra de jurejur. Absentia sponsi, si per orbem vagetur, & nescitur in quo loco sit, quo casu de jure civili tenebatur sponsa expectare per triennium, ut in l. 2. C. de repud. & si erat in Provincia, per biennium l. 2. C. de spons. sed de jure canonico, quod est servandum, sponsa non tenetur expectare virum per orbem vagantem, sed potest cum alio matrimonium contrahere, & non expectare, cap. de illa, ibi, quod liberum erit mulieribus. & ibi Abb. nu. 2. Cardin. & Præpos. de sponsal. verbum enim † liberum, denotat, quod non requiratur aliqua licentia, nec expectare teneatur gl. ff. in elem. dudum. §. si verò videm, in verb. libere. de sepult. Abb. in cap. 1. n. 4. de off. ord. & Dec. in cap. que in ecclesiarum. num. 3. de constit. lapsu temporis in sponsaliorum contractu constituti ad matrimonium contrahendum sponsalia per verba de futuro dissolvuntur,

tur, *cap. sicut desponsal.* quia, quando terminus adjicitur sponsalibus ad limitandam obligationem, & ad eam retrin-gendam ita, ut elapso tempore expiret, tunc exinguitur obligatio. *l. si fidejussor. §. final. ff. mand. l. obligationum fere. §. 1. ff. de actio & oblig. l. damni, §. Sabini, ff. de dam. insect. gl. in d. c. sicut. in verb. ad statutum, & ibi Abb. num. 11.*

Per ingressum religionis, professione secuta, sponsalia per verba de futuro solvuntur, quo casu solvitur etiam matrimonium solemnizatum, & non consummatum. *cap. commissum, de sponsal. cap. ex publico, & c. ex parte de convers. conjug. & concil. Trid. can. 6. de sacr. matr. sess. 24. propter lepram, vel deformitatem corporis supervenientem, cap. quemadmodum, de jurejur. & cap. litteras. de conjug. leprof.*

Dissolvuntur etiam sponsalia per verba de futuro, copula non subsecuta, per supervenientem copulam cum ea, quæ sponsæ est in primo, vel secundo gradu consanguinitatis conjuncta, conc. Trid. in c. 4. de resor. matr. sess. 24. Pius V. in litteris, de quibus in Bull. Rom. cap. 24. & sacra congreg. conc. super eod. cap. 4. §. quidam contraxerat, & pluribus aliis casibus, sequentibus verbis comprehensis. Lepra superveniens, furor, ordo, sanguis, & absens. Lætaq; virginitas, membri damnum, minor ætas. Et hæc lapsus, fideique remissio proterfus, Spon-sos dissociant, & vota futura retractant, gloss. fin. in d. cap. sic quippe. 27. quest. 2.

31 Puberes matrimonium † legitime contrahere possunt, & ad matrimonium contrahendum requiritur plena puber-

tas, & quod in masculo annus decimus-quartus, & in foemina duodecimus sit completus, vel saltem ultimus dies anni fuerit coeptus. *Corn. conf. 116. col. 2. in princip. vol. 3. Dec. confil. 603. num. 4. & post Hist. lo. And. & Burr. quos citat, Surd. conf. 364. num. 1. lib. 3.* Nam de jure antiquo matrimonium erat validum inter proximos pubertati, si malitia supplebat ætatem, ut coire possent, *cap. puberes, & cap. de illis 2. de despons. impube. instit. de nupt. in princ. & ibi add. ad gloss. in verb. puberes. Bar in l. pupillari in fin. ff. de vulg. & pup. subst. & Bald. in l. precibus. C. de impub. & al. substit.*

Plures enim dantur † casus, quibus impuberes liberos procrearunt. S. Hieron. ep. 75. ad Ditamum refert, quod Salomon, & Acham in undecimo ætatis anno liberos procrearunt, & narrat S. Greg. in suo dialogo de quodam puero, qui in novennio nutricem prægnantem reddidit, ut refert gloss. in cap. 1. quest. 1. & Abb. in cap. puberes, num. 3. de spons. impub. Qui enim generare potest impubes, ad matrimonium contrahendum pro pubere habetur, & si intra tempora pubertatis filios suscepit, pupillaris substitutio evanescit, *Bar. in d. l. in pupillari, n. 8.* & quod ad vinculum ante copulam matrimonium legitime contractum, est perfectum, & sanctum, ex sanctitate Sacramenti, † ut fuit inter Beatam Mariam, & Joseph. *cap. beata, & c. conjux. cum seqq. 27. quest. 2.* Et est Sacramentum à Deo institutum, quod dissolvi non potest ex supradeductis, gratiamq; confert, *Ab. in cap. cum in Ecclesia, num. 2. de simon. qui verò matrimonium gratiam conferre negat anathematis poenam incurrit, concil. Trident.*

Trident.

Tridentin. canon. 1. de sacr. matrim. sess. 24.

34 Matrimonium ¶ aliud legitimum, & non ratum: aliud ratum, & non legitimum: & aliud legitimum, & ratum. Legitimum, ac ratum est, quod legitimo consensu in facie S. Matris Ecclesiæ contrahitur servata forma concilij Trident. c. 1. de reform. matrim. sess. 24. & c. fin. qu. 1. Matrimonium legitimum, & non ratum est; illud, quod inter infideles legali institutione, vel Provinciæ moribus contrahitur, inter quos non est ratum, quia non est firmum sed est violabile, quia dato libello repudij licet eis ab invicem recedere, & alijs copulari, lege fori, & non lege poli, quam non sequuntur, dicto. c. fin. vers. legitimum. Ratum, & non legitimum est illorum fidelium, qui contemptis omnibus solemnitatibus, solo affectu aliquam sibi in conjugem copulant, ut in eod. c. fin. in fin. quod est probatum, atque concubinitas potius, quam matrimonium dicendum, ita quod filij, qui ab eis nascuntur, non sint legitimi; quia inter catholicos nullum extat matrimonium, solemnitatibus non servatis, concil. Trid. c. 1. §. qui aliter. de reform. matr. sess. 24. & consummatum est quodlibet matrimonium carnali copula subsecuta, c. super eod. de cond. appost.

35 Rata verò, ¶ & non legitima sunt etiam matrimonia clandestina, à sacro concilio prohibita, ut dicto cap. 1. de reform. matr. clandestine verò contrahentes carnali copula subsecuta, non possunt cogi ad invicem matrimonium solemnizandum, servata forma concilij. Si verò sponsalia per verba de futuro, cum juramento contraxerint, tunc servandum est jus commune, ut in decis. super eod. cap. 1. §. qui con-

traxerunt. Matrimonia enim hujusmodi clandestina à concilio prohibentur, non autem promissiones, quæ matrimonia præcedere solent, sed factæ sicut ante concilium suat servandæ, cum sponsalia ¶ de futuro à concilio fuerint intacta, & remanserint in dispositione juris communis, ut super eod. cap. 1. fuit decisum, in decis. sub tit. Burgensat.

37 An autem matrimonia ¶ clandestina inter puberem, & impuberem, in sponsalia de futuro resolvantur, ex dispositione, c. 1. de desponsat. impub. lib. 6. sacra congreg. conc. censuit, hæc matrimonia resolvi in sponsalia de futuro, ut in decis. super d. cap. 1. sub tit. Valentin. & alia. sub nu. 396. proles vero suscepta in matrimoniis clandestinis, nisi servata forma concilij matrimonia convalidentur, erit illegitima, ut ibid. super eod. fuit decisum, in §. quid de prole.

38 Matrimonia contrahenda, ¶ in ecclesiis Parochialibus, sub quibus contrahentes commorantur, tribus festivis diebus, inter Missarum solemnias, tribus distinctis vicibus, à propriis contrahentium Parochis publicè debent denunciari, ut infra illum terminum, si aliquod legitimum obster impedimentum possit propalari, ita quod impedimento detecto, nec ad copulam, nec ad ulteriora procedatur, & si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Ecclesiæ devenitur; ubi parochus, & viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu per verba, vis, volo, intellecto, dicat, ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti, c. si inter de sponsal. c. cum inhibito. de land. despons. & concil. Tridentin. cap. 1. de refor.

matr. *scilicet* 24. Aliter autem quam parochus, vel alio sacerdote de ipsius parochi, vel Ordinarij licentia, & duobus, vel tribus testibus presentibus matrimonium contrahere⁴¹ attentantibus, ad contrahendum omnino inhabiles redduntur, contractusque sunt irriti, & nulli, *ut in dicto cap. §. qui aliter.*

39 Verba enim prefata ¶ sunt intelligenda etiam de parochus adhuc ad sacerdotium non promotus, nempe, quia adhuc non fuerit elapsus annus, qui conceditur sibi à jure ad faciendum se ad illud promoveri: juxta *cap. licet, de elect. in 6.* prout in dicta congregatione fuit resolutum, & Clemens VIII. approbavit, *ut ibidem super eodem cap. 1. fuit decisum in §. qui aliter.* Neque pertinet ad substantiam matrimonij, ut parochus aliqua verba proferat; id eoque valet matrimonium, quamvis verba exprimentia consensum prolata sint tantum à contrahentibus, dummodo parochus adhibitus à contrahentibus sit presentis, & intelligat id, quod agitur, licet dissentiat, & contradicat: nam presentia parochi sufficiat absque ipsius parochi verbis: dicta congreg. *ibidem super eod. cap. non pertinet, & §. Provinciarum.* ideoque parochus est necessarius in celebratione matrimonij, ut licet denunciations fuerint factæ, ac secuta copula, nihilominus matrimonium non tenet, si presentis non fuerit. Quod si contrahentes sint diversarum parochiarum, sufficit, ut sit parochus, sive viri, sive mulieris, *ut ibidem super eodem cap. 1. sub titulo Civitatis Castellæ, & Brundisii.*

50 Contrahentes ¶ non presente parochus, sed solis testibus, sunt graviter puniendi, & proles exinde suscepta illegitima est, nisi

denuo legitime contraxerint, *ut in declar. ibid. sub tit. Tergest. Aquilan. & Viterbieni.* Contractum tamen etiam cum presentia ¶ parochi, & testium matrimonium ab impuberibus, etiam servata hac forma, non valet, hac nempe ratione, quia, cum essent impuberes, licet servaverint formam hic præscriptam, nihilominus matrimonium non tenuit, cum essent incapaces, & facti postea puberes tenebuntur iterum hanc formam servare, *ut ibidem super eo. c. 1. in declarat. sub titulo Meliten. & §. matrimonium contractum.*

Matrimonium autem, sine proprio parochus ¶ contractum adeo est irritum, ut sustineri non possit, concil. Trident. *cap. 1. §. qui aliter.* & decretum irritans ibi appositum annullat illud ipso jure, *c. si eo tempore, de elect. in 6. cum alijs supra allegatis.*

43 Neque ¶ tenet matrimonium contractum coram clerico deputato à parochus, *ut tit. Venetarum idem super eod. cap. 1.* est tamen validum illud matrimonium, quod celebratum fuit ab alio de consensu Episcopi tamquam à proprio parochus, etiam quod Episcopus crederet, esse vocatum proprium Parochum, *ut ibidem sub tit. Amerin. item, & de consensu vicarij, ut ibidem super dicto cap. 1. sub tit. Cremonen. & §. seu ordinarij,* quemadmodum ¶ etiam valet contractum coram presbytero, qui se parochum putabat ex causa vicinitatis, aut alia verisimili, etiam si non fuerint factæ denunciations in propria parochia, *ut tit. Patavin. & contractum coram coadjutore, seu sacerdote deputato à coadjutore Vicarij constitutj, ab eo, qui habet curam animarum, ut ibidem sub tit. Dromoren. & §. vicarij etiam, & §. matrimonium*

num. Qua forma dicti cap. 1. etiam inter hereticos non servata, matrimonia contracta sunt irrita, si in parochia, ubi sponsi degunt, Conc. publicatum fuit, secus si non fuisset publicatum, *ibidem tit. Brixien. Daventin.* proprius quoque parochus sponso etiam benedicere debet, non obstante quacunque consuetudine contraria, etiam immemorabili, *ut ibid. tit. Amerin. Brugnat.*

Denunciations autem, si omittentur, et per hoc matrimonium non esset irritum, servatis tamen cæteris requisitis, *ut ibid. in decis. sub tit. Augustin. Spoletan. & Bonon. & S. omisio denunciatio-num.*

Ad essentiam matrimonij duo sunt necessaria, substantia, id est materia, & forma, *gloss. in cap. tua nos. in verb. nec forma, de spons. & forma sunt verba exprimentia consensum de præsentis, vis, volo, alteroque dicente, ego te in meam accipio, & ego te accipio in meum, dicto cap. si inter. eod. titulo substantia est ipse consensus, ut dicta gloss. in cap. tua, & ibi Abb. num. 10.*

et quamvis matrimonium dicta duo exigat, est tamen res simplex, & individua, *27. quæst. 2. in princip. §. eos autem. Benedictionem quoque à proprio parochio, vel alio sacerdote de licentia tamen Ordinarij, vel ipsius parochi, antequam conjuges ad matrimonij consummationem procedant, in templo suscipere debent, cap. aliter. cap. nullus, cap. sponsus, & c. femina. 30. quæst. 5.*

¶ Dummodo autem proprius parochus præsens sit, in privatis etiam domibus matrimonia possunt celebrari, licet maxime deceat, ut in Ecclesia celebrentur; ut in decis. Sacramen. Conc. super dicto cap. 1.

de reform. matr. sub tit. Segobien. & Perusin. & consuetudo celebrandi matrimonium ante portam Ecclesiæ non est sublata à Concil. quod nec cogit ad illius observantiam, sed hortatur, *ut in eisdem decis. super eodem cap. 1. sub tit. Hieracen.*

Nam licet concilium Trident. d. cap. 1. §. præterea, tantum hortetur, ut conjuges ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent, & propterea non videatur obligare, sed consulere, cum exhortatio liberam voluntatem excitet, & non obliget, *6. fin. in fin. 4. dist. gl. in c. 1. vers. statuta, & ibi Abb. num. 9. & Felyn. num. 20. de constitut. hortantur, ut in eadem domo non cohabitent, sed, quoad culpam, decreta antiqua non relaxavit, quæ propterea sunt reservanda, & hortantur, ne cohabitent, ut non solum abstineant à copula, sed, ut removeatur suspicio, quæ ex habitatione oriri potest, unde inducta in argumentum contrarium effectum operari non possunt, l. legata inutiliter. ff. de adim. legat.*

Hortantur et præterea contrahentes, ut antequam contrahant, vel saltem triduo ante consummationem matrimonij sua peccata confiteantur, & ad sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ piè accedant, alijs laudabilibus consuetudinibus servari solitis omnino retentis, *ut in eod. c. 1. §. profitemur, de reform. matr.* ex quo colligitur mens sacri concilij, quod antiqua decreta laudabilia noluit immutare.

In matrimoniorum celebratione prædictæ denunciations semper fieri debent, nisi aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, quo casu, vel una tantum denunciatione præcedente, vel saltem parochio-

P p 2 & duo,

& duobus, vel tribus testibus presentibus, matrimonium est celebrandum, & ante illius consummationem debent fieri denunciations, ut si subsint impedimenta, detegantur, nisi Ordinario visum fuerit, ut denunciations remittantur, quod illius prudentiæ, & iudicio à sacro concilio fuit remissum, ut in dicto c. 1. §. quod si aliquando, de reformat. matr. & quia ob varia impedimenta, pluribusque de causis licentiæ de contrahendo unica denunciatione pro tribus facta, & quandoque omnibus denunciationsibus, interstantes in Ecclesia, vel etiam in domo à quampluribus requiruntur, dubitari potest, an Ordinarius illas concedere possit, cum videatur, quod sic, ex illis verbis in d. §. ibi, nisi Ordinarius ipse expedire iudicaverit, ut prædictæ denunciations remittantur, quod illius prudentiæ, & iudicio sancta synodus reliquit.

51 Idem, ¶ cum ejus iudicio relinquatur, illas ad ejus libitum concedere posse videtur, quia iudicium pro voluntate habetur, glo. in l. i. h. a. §. Lutus 2. in verb. iudicio. ff. de fideicommiss. liber. & Bar. in l. sic num. 2. ff. de leg. 1. & cum diversimodè per Ordinarios servetur, quorum aliqui licentias unicam pro tribus in Ecclesia passim concedunt, & plures etiam interstantes admittunt, ab aliquibus non ita de facillimò raro, & non sine urgenti causa conceduntur, ¶ putò, quod non sine causa in d. §. expressa, vel alia, quæ animum Ordinarii movere valeat, ut quando probabilis adesset suscipio, matrimonium impediri posse, concedi possint, quia verbum, illius prudentiæ, importat arbitrium boni viri, c. de precariis. cum seq. 10. qu. 2. c. 2. c. ne innitarius, de constit. Abb. in c. 1. nu. 18. de seq. poss. & fruct. & Jas. in l. si sic, nu. 9. ff. de leg. 1. hoc i-

dem importat verbum, iudicio; quicquid dixerint gl. & Bart. supra in contrarium, qui reprobantur per gl. in c. tua, in vers. iudicaverit, 36. q. 2. Bart. qui se ipsum correxit, & glos. reprobavit in extravag. ad reprim. in verb. videbitur, n. 4. & Jas. qui alios citat, in d. l. si sic, num. 7. Ideo, facultate ipsius concessa debent Ordinarii uti arbitrio boni viri regulata ratione, l. vir. bonus ff. de iudic. sol. Bar. in d. extravag. ad reprim. in verb. videbitur, nu. 2. in fin. & Corn. consil. 239. in princ. vol. 3.

53 Regulariter ¶ enim à proprio parochio tres denunciations fieri debent, & limitatur regula, si aliquando probabilis fuerit suscipio matrimonium malitiosè impediri posse, & arbitrium Ordinarii concessum habebit locum in casu limitato, quo propterea ad libitum uti non licet, quia limitata causa limitatum producit effectum, cum servo. in princ. & ibi Bald. ff. de contrahend. empt. cap. quod super his, de vot. & vot. redemp. glos. in clem. 1. in verb. restituat. de sequ. poss. & fruct. & Tiraq. in tractat. cess. caus. par. 1. numer. 142. & limitata causa privilegij operatur quod privilegium extra suos limites trahi non possit, l. in agris. ff. de acquirend. rerum domin. & Felya. in cap. si quando, numer. 4. de rescrip.

54 Denunciations ¶ huiusmodi omitti possunt, quando dubitatur, quod propter factiones matrimonia de facto possint impediri, dummodo contrahentes sint legitimiæ ætatis, & in eorum plena libertate, ac omni dolo, & fraude cessante, tum aliquibus in locis, in quibus ad impedienda matrimonia sæpius sortilegia, & maleficia committuntur, ut in cap. si per sortilias. 33. qu. 1. gl. in c. fraternitatu in verb. divi.

divinum. de frigid. & males. quia quando ob maleficium non possunt matrimonia consummari, oriuntur iurgia inter conjuges, & quandoque graves lites, & etiam inimicitiae inter consanguineos, quae, quantum fieri potest, debent evitari, cum ad componendum inimicitias videamus, quod Sedes Apostolica in gradibus consanguinitatis solet dispensare, multo magis videtur, quod possint denunciations omitti. Possunt etiam omitti, quando agitur inter graves, & principales personas Ordinariis, & aliis gravibus personis notis, inter quas propterea Ordinarii certo sciunt, nullum extare impedimentum, quominus possint invicem matrimonialiter copulari, quia cum denunciations fieri debeant principaliter, ut detegantur, si extant, impedimenta; & Ordinarius sit certus, nullum obstare impedimentum, cum tunc cesset causa, propter quam denunciations fieri debent, cessare videtur dicti decreti concilii dispositio, cap. & si Christus circa fin. de iurejurand. cap. cum cessante, in princ. de appell. & cap. cum infirmitas. de poenit. & remiss. & non solum ex causis supra expressis possunt omitti denunciations, sed etiam ex aliis Ordinario benevisis, qui has denunciations remittere potest, etiam post matrimonium, & ante illius consummationem, ut in decis. ejusdem sacrae Congreg. super d. cap. 1. de refor. sub tit. verusin. & ultimo, sub die 15. Iul. 1596

55 Abbates vero, & commendatarii in eorum Abbatibus, in quibus habent etiam iura Episcopalia, dictas denunciations sine speciali concessione Apostolica remittere non possunt, ut ibidem in decis. sub tit. nullius. seu Farsen. Veronen.

Quamvis enim nuptiarum solemnitates, certis anni temporibus, etiam prohibita reperiantur, cap. non oportet, il. 2. 23. q. 4. & concil. Trid. cap. 10. de reform. matrim. sess. 24. tamen etiam tempore prohibito sine nuptiarum solemnitatibus matrimonium contrahi potest, cum tantum solemnitates, & non matrimonia sint prohibita, glossa in cap. capellanus. in ver. quocunque. extra de ser. & ibi Abb. num. 2. & num. 4. Immo, absque solemnitate nuptiarum, & sine solemnitate translatione in domum his temporibus matrimonium per carnis copulam potest consummari alias legitime celebratum, ut post Caietan. in Summ. in verb. matrimonium, qui contrarium tenentes, ut sine ratione loquentes reprobant, tenet Navar. in cap. 22. de imped. interd. & ser. num. 71. in fin. tom. 3. quae opinio quo ad carnalem copulam fuit reprobata a sacra congreg. conc. Trid. super cap. 10. d. sess. 24. tit. Veronen. ubi pariter declarat, quocunque tempore posse matrimonium contrahi coram paroco: sed quod nuptiarum solemnitates, convivium, translationes ad domum, & carnalis consummatio certis temporibus prohibentur.

58 Contrahi potest matrimonium inter absentes per procuratorem ad hoc specialiter constitutum, quia non sufficeret generale mandatum, nisi speciale sit ad matrimonium contrahendum cum certa persona nominata, c. si. & ibi gl. in verb. speciale. de procu. in 6. l. generali. ff. de rit. nup. Ab. in c. in causis. n. 15. de el. in conf. 114. n. 6. vol. 2

59 Et pluribus ex causis impeditur matrimonium praecipue sequentibus verbis comprehensivis: Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus, disparitas,

vis, ordo, ligamen, honestas. Si sis affinis, si forte coire nequibis.

Primò, error personæ, si quis contrahat cum secundo genita putans contrahere cum primogenita pulchriori, vel di-
61 tiori, aut cum Berta, putans contrahere cum Gemma, quia tunc, cum sit error in persona, contractus non valet, quia errans non consentit, & nullum erit matrimonium, cap. 1. num. 24. questione 1. l. si per errorem. ff. de iurisd. omn. iud. l. 2. in prin. ff. de iud. l. cum testamentum, & l. non idcirco. C. de iur. & fact. ignor.

Secundò, conditionis error, ut si quis
61 liber putans contrahere cum libera, contrahat cum ancilla, & contra, si femina libera putans contrahere cum libero, cum seruo contraxerit, non tenet matrimonium, d. cap. 1. 29. quest. 1. cap. si quis ingenuus, & cap. si femina, 29. quest. 2. & cap. proposuit, de conjug. serv. & ibi Abb. num. 1. & num. 5. & cap. fin. eo. tit. nisi postea cognita conditione servili, matrimonium per cohabitationem, & copulam subsecutam ratum habeatur, quia tunc matrimonium dirimi non potest, d. cap. proposuit, & ibi Abb. num. 3.

60 Tertiò † votum, quod est duplex, scilicet simplex, & solemne: simplex impedit matrimonium, sed non dirimit, si contra votum matrimonium contrahatur, licet contrahens peccet, & pœnitentiam peragere teneatur, cap. si vir. 27. dist. 1. cap. consuluit, & cap. rursus, qui cler. vel vo. solemne. Per quòd matrimonium contractum dissolvitur, est, quando quis sacros ordines suscepit, aut professi nem tacitam, vel expressam in aliqua religione approbata emisit, ut cap. 1. de vot. & vot. redemp. & ibi gloss. 2. & 3. in 6. cap.

presbyterii. 27. & cap. aliter 31. dist. cap. voventibus. 17. quest. 1. cap. 2. & 3. qui cler. vel vo. & concil. Trident. can. 9. de sacram. matr. sess. 24.

61 Quartò, † cognatio, quæ est triplex, impediens & dirimens matrimonium, scilicet, carnalis, spiritualis, & legalis. Carnalis, quæ hodie usque ad quartum gradum extenditur de iure canonico computando, ut in c. non debet. de consang. & affin. propter fornicationem autem ad secundum tantum, conc. Trident. in cap. 4. de reform. matr. sess. 24.

† Contractum verò in gradu prohibito non tenet, & filii, qui ex eo suscipiuntur, sunt illegitimi: cap. fin. §. si quis verò, de clandest. de spons. clem. unic. de consanguinit. & affin. & conc. Trident. cap. 1. de ref. matr. sess. 24. Spiritualis cognatio est, quæ inter puerum baptizatum, & illius patrem, & matrem, & baptizantes, qui patrini vocantur, baptizati que patris, & matrem, inter quos tantum spiritualis cognatio, contrahitur, cap. in catechismo, & cap. non plures, de consecrat. dist. 4. c. quamvis, de cognat. spirit. in 6. concil. Trident. c. 2. de refo. matr. sess. 24. & Pius V. in Bull. cap. 24. §. nos piarum mentium. Nec ultra duo patrini, videlicet, unus, & una ad summum esse possunt, dicto cap. 2. de reform. matr. & non obstante quacunque consuetudine, sive potius corruptela, nunquam tertius patrinus est adhibendus, ut in decis. super eod. cap. 2. de reform. matr. sess. 24. sub lit. Tergestin. Si vero duo viri fuerint designati ad suscipiendum baptizatum, & unus astiterit, non tamen tetigerit, cum tangente tantum contracta est cognatio spiritualis, quamvis ambo pro patrinis descripti

scripti reperiantur, ut ibi, in dec. sub tit. Crem.
Sed quia ardua est controversia inter do-
ctores; † An procurator pro alio baptis-
mointerveniens, principali, vel sibi acqui-
rat cognationem spirituales, quod se-
cum, non autem cum mandante spiritualis
cognatio contrahatur, tenet Bart. in l. 64
gallus, §: forsit an, num. 2. ff. de lib. & post.
quem sequitur Rom. sing. 54. eandem o-
pinionem tenet, Io. And. in regula potest
quis, in mercur. archid. in cap. 1. in 1. colu.
de cogn. spirit. in 6. & post alios, quos citat,
tenet Ias. qui hanc dicit esse communem
opinionem, in d. l. gallus, §: forsit an num. 15.
& 26 ff. de lib. & post. quam opinionem
sequitur Sylvest. in ver. matrimonium, 8. q.
7. §. 14. Sot. in sentent. dist. 41. art. 2. ca-
lum. ult. Ledel. de mag. matr. sacr. qui de
personis principum, & magnatum in ter-
minis loquitur in add. ad 3. part. q. 56. art.
3. colum. penult. Alphons. de ver. cru. in
spec. conjug. art. 56. inter quos oria. cogn.
spir. num. 7. & Card. Tolet. in instruct.
Sacerd. l. 7. cap. 2. vers. hinc fit tertio. Ra-
tionem autem dictæ conclusionis esse, quia
ad contrahendam hanc cognationem spi-
rituales est necessaria actio realis tangen-
di, quæ quidem actio non fit per Principes,
aut magnates, sed per procuratores, tenet
Ledel. d. q. 56. art. 3. colum. penult. §. ex
resolutione, ut videtur probare text. in cap.
ad limina ibi, propriu manibus retinendo su-
scipit, 30. q. 1. quem ponderavit Ias. loco
supra citato num. 13. sed in his præsumitur
ex Papæ dispensatione contrahi.

Contrariam tamen opinionem tenet
Cardin. in cap. veniens, ubi etiam Abb. n.
4. ibi, sed post factum placet mihi opinio
contraria, de cogn. spirit. Feder. de sen-
consil. 15. Bald. in l. unic. §. ne autem, n.

16. C. de cad. tel. & hanc opinionem esse
communem testatur Felin. in cap. licet, ex
quadam, num. 1. sub. ver. & ratio predicto-
rum, de test. quam ego teneo, uti veriolem,
& servandam, sequentibus rationibus.

Regulariter enim † quisque actus po-
test explicari per procuratorem, nisi ex-
pressè sit prohibitus à jure, ut l. 1. §. rur-
sus, ff. de procur. & cap. potest quis per ali-
um, de reg. jur. in 6.

Sed tantum abest, quod iste actus sit
prohibitus, quod inter magnos Principes
à communiter accidentibus procuratores
constituuntur ad pueros de sacro fonte
levandos, & ita viget consuetudo, de qua
testatur Bald. in d. l. 1. §. ne autem, nu. 16.
C. de cad. tol. & Sylvest. in d. ver. matri-
monium, 8. quest. 7. §. 16. in fin. & hanc
opinionem uti veram tenet sacra congreg.
conc. super cap. 2. de reform. matr. sess. 24.
in decis. sub tit. Veronen. ubi declarat, quod
duo viri possunt suscipere puerum de ba-
ptismo, unus pro se, & alter, ut procurator
mulieris, & iste procurator non sibi, sed
mandanti cognationem acquirit.

Nec potest subsistere quod procura-
tor, qui nomine alieno puerum de sacro
fonte levat, ipse contrahat affinitatem; ut
tenet Io. And. in d. cap. potest quis, quia †
ubi non est consensus alterius, non nascitur
obligatio, l. in omnibus, & l. consensus, ff. de
act. & oblig. Sylvest. in ead. q. 7. §. 15.
vers. sed dicendum, & actus agentium non
operatur ultra eorum intentionem, l. non
dubium, & ibi Bart. n. 1. ff. si cert. pet. & Rot.
decis. 14. num. 3. de prob. in nov.

Nec valet argumentum desumptum à
procuratore, quod tunc procurator ille
delegatus, sit verè susceptor cognationem
contrahens, sicuti, si Papa officium
confit:

confirmandi simplici presbytero committeret, tunc non Papa, sed ille presbyter esset confirmator, & cognationem spirituales contraheret. *Sot. in 4. sent. ead. dist. 42. artic. 2. colum. ult. & Ledesm. ead. quest. 56. artic. 3. §. ex resolutione, in si. quia delegatus à Papa ad sacramentum confirmationis conferendum, accipit potestatem à Papa confirmandi nomine proprio, & propterea ipse contrahit affinitatem, procurator vero constituitur ad explendum actum alieno nomine, & hoc casu ad tangendum nomine constituentis, & ideo constituenti, non sibi cognationem acquirit, ex sententia sacre congregationis, de qua supra, sub tit. Veronen. & cum casus sint diversi, ex diversis non infertur, l. papinianus exuli, ff. de minor.*

⁶⁶ Suscipientes enim pueros, † de sacro fonte sunt illorum fidejussores apud Deum, illosque tenentur admonere, ut castitatem custodiant, justitiam diligant, charitatem teneant, ac symbolum, & orationem dominicam docere, ut *cap. vos ante omnia, de consecr. dist. 4. & fidejussio per procuratorem præstari potest. Bart. in l. si fraudator. num. 1. ff. de his que in frau. credit.*

Non obstat ratio deducta, quod ad contrahendam cognationem spirituales sit necessaria actio realis tangendi per text. in *cap. ad limina. 30. quest. 1. & Ledesm. loco supra citato*, quia ille text. narrat, quid factum sit, nempe patrem propriis manibus puerum de fonte levasse, & non dispositivè: quò casu argumentum à contratio sensu non valet, ultra quòd quæ in dispositione mandantur propriis manibus fieri debere, per alium ⁶⁸

fieri possunt, ut probat text. in *clemen. unic. §. prefatus itaque, in fin. de jurejur.* ubi Papa coronam, inquit, sibi per manus nostras debere concedi, quam tamen postea per manus cardinalis imponi fecit, ut in eadem *clem. §. & subsequenter*, & facit gloss. in *cap. cum Episcopus in ver. capere*, id est capi facere, de officio ordinarij in 6.

Cùm enim in levando puero † de sacro fonte non fiat actus præjudicialis, sed favorabilis, cùm hoc mediò inimicitia reconcilientur, & paces componantur, in actibus non præjudicialibus, quæ propriis manibus fieri debere leguntur, per alium fieri possunt, ut per text. in *d. §. prefatus itaque*, tenet Card. in ead. *clement. 1. quam sequitur Felin. in cap. licet ex quadam. num. 1. post med. de testamen. & verba denotantia propriam personam aliquando interpretantur de tertia persona, ut satisfiat aliis juribus, ut per dictam gloss. quam ibi ponderat Dom. de offic. deleg. in 6. & Felin. in d. c. veniens, num. 1. post med. ver. & scias quidd.*

Nec est verum, ut contrariam opinionem tenentes sustinere conantur, quòd sit electa industria personæ, ad levandum puerum de sacro fonte, quia est electa tantum pro erudiendo levatum, quòd ultimum non abdicat à se levans per alium, & ita distinguit Abb. in *cap. veniens num. 4. de cogn. spir.* & melius Felin. in *d. cap. licet ex quadam. num. 1. vers. & ratio prædictorum*, & ubi non est electa industria personæ, admittitur substitutus, l. inter artifices, & ibi Bart. ff. de solut. & Felin. eod. vers. & ratio.

⁶⁸ Alia insurgit quæstio, † an cognatio spiritua-

spiritualis contrahatur postquam puer fuit in domo, necessitatis, aut alia de causa sine solemnitatibus baptizatus, quando postea in Ecclesia solemniter exorcizatur, & ungitur, & videtur, quod sic, & quod in privato baptismo cognatio spiritualis non contrahatur, sed tantum in solemnibus, quia ubi deficit solemnitas, non est proprie susceptor, tenet Sot. in 4. sentent. dist. 42. quest. 1. artic. 1. circ. fin. & Saur. de sacr. tom. 1. disput. 23 in com. in art. 8. quest. 67. ult. dub.

69 Dicta tamen opinio de jure non subsistit, quia in privato baptismo contrahitur spiritualis cognatio, ut per Navar. in c. 22 n. 40. & Covar. super 4 decret. par. 2. cap. 6. §. 4. nu. 4. & hanc esse communem opinionem, tenet Saur. loco supra citato, licet contrariam opinionem amplectatur, & male. Nec est verum, quod, quando puer causa necessitatis in domo baptizatus, postea in Ecclesia exorcizatur, & ungitur, contrahatur cognatio spiritualis impediens matrimonium contrahendum, & non dirimens contractum, per text. in cap. per catechismum, de cognat. spirit. in 6. & Navar. de c. 22. eod. n. 40 & nu. 72. quia dictum cap. per catechismum, quod sequitur Navar. & Tolet. in instruct. sacerdot. lib. 7. cap. 14. circa fin. habebit locum in catechismo adhibito ante baptismi administrationem, sed suscepto baptismo domi, 70 causa necessitatis, ex solemnitatibus, quæ postea in Ecclesia quandoque adhibentur, nulla contrahitur affinitas impediens, quominus matrimonium libere contrahi possit, ut super cap. 2. de reform. matr. sess. 24. fuit à sacro, congreg. decisum, in decis. sub tit. Mediolanen. & benedistinguit, text. in eo cap. per catechismum cujus dispo-

sitio reformata, & declarata fuit per sacrum concilium Tridentinum in d. c. 2. de reform. matr. sess. 24.

71 Concilium enim statuit, quod unus, & una baptizatum de baptismo suscipiant, inter quos, ac baptizatum ipsum, & illorum patrem, & matrem, ac inter baptizantem, & baptizatum baptizatique patrem, ac matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur, omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impediens omnino sublatis, ut in eodem cap. 2. de reform. matrimon. & ita declaravit Pius V. ut in litteris sub dat. Romæ anno. 1566. ut in declaratoria, de qua in Bull. fol. 953

72 Ideo post baptismum necessitatis causa domi collatum, quo contrahitur cognatio spiritualis, alia denuo, quæ tantum impediatur, & non dirimat, ex solemnitatibus, quæ post baptismum in Ecclesia fiunt, ulla contrahi nequit, nec aliter judicari potest, obstante clausula, & ita ab omnibus judicari debere, decretoque irritanti, ubi in eadem declaratoria appolito, quæ clausula removet facultatem aliter judicandi, vel interpretandi ex alibi deductis, & ita tenuit S. Thom. in 3. par. quest. 67. art. ult. & Ledesin. quest. 56. art. 3. post. med. vers. & aliud dubium. quidquid dicat Toletus in contrarium.

73 Legalis cognatio est propinquitas, & adoptione alicujus in filium proveniens, l. adoptiones. ff. de adoption. gloss. in rubr. de cognat. leg. & Navar. in d. cap. 22. num. 44. & ideo, quæ per adoptionem soror alicujus esse coepit, quamdiu durat adoptio, inter ipsos matrimonium contrahi non potest, cap. 1. & 2. & cap. per adoptionem, 30. quest. 3. & cap. unic. de cognat. leg. inter

Qq quos,

- quos, quod impedimentum cognationis legalis procedat, trad. idem Navar. d. c. 2. 2. nu. 45. lib. 3.
- 74 Quintò, crimen, ¶ ut si quis cognovit 78
 consanguineam ejus, quam in uxorem du-
 cere intendit, *cap. si quis viduam, cap. qui
 dormierit, cap. concubuiisti, & cap. si quis
 cum noverca, 32. qu. 7. cap. 1. & cap. ex lit-
 teris, de eo qui cogno. consang. ux. sua.* sub-
 latis tamen omnibus difficultatibus, qui-
 bus gradibus propter affinitatem ex forni-
 catione contractam, cuius nota induce-
 retur, ¶ tenendum est inter eos tantum,
 qui in primo, & secundo gradu conjua-
 guntur, affinitatem restringi, ita quod ma-
 trimonium in ulterioribus gradibus con-
 tractum non dirimitur, *cap. 4. de reform.
 matrim. sess. 24.* imò contrahi potest. Pius
 V. in Bull. d. c. 24. § Pius Episcopus, il. 2. vers.
 76 & præterea, ¶ aut, si aliquam per adulteri-
 um polluerit, & fidem dederit, post mor-
 tem uxoris de eam secundò in uxorem du-
 cendo ut *c. fin. de eo, qui duxit, quam pol. per
 adul.* vel, si quis machinatus sit in mortem
 mulieris, ut aliam, quam vivente prima car-
 naliter cognoverat, in conjugem haberet,
*c. laudabilem, de convers. infidel. c. super hoc.
 & c. significasti, de eo qui dux. in matr. quam
 pol. per adul.*
- 77 Sextò, & cultus disparitas, si unus sit ja-
 deus, vel paganus, & alter Christianus,
*l. ne quis, C. de jud. c. cave. 28. quest. 1. & gloss.
 2. in cap. super litteris de accus.* & cum ma-
 trimonium sit unum ex septem sacramen-
 tis à Christo domino institutum, *cap. ad
 abolendam, de heret. & conc. Trid. cap. 1.
 de sacr. matrim. ead. sess. 24.* infideles sunt
 incapaces sacramenti matrimonij, & om-
 nium aliorum sacramentorum, quæ reci-
 pere nemo potest, nisi fuerit baptizatus,
 cum sacramentum baptismatis sit ianua
 omnium sacramentorum, *gloss. 2. in d. c.
 cave. 28. qu. 1.*
- 78 Septimò, ¶ vis, vel metus, in constan-
 tem cadens virum, impedit matrimoni-
 um, quod debet esse liberum, *cap. requis-
 vit, & ibi Abb. numer. 2. de spons. cap. veni-
 ens, & cap. cum locum, & ibi Abb. nu. 2. eod.
 tit. & cap. significavit, de eo qui dux. in matr.
 quam pol. per adul.*
- 79 Unde inter raptorem, & raptam, quan-
 diu rapta in potestate raptoris existit, ma-
 trimonium esse non potest, *c. fin. de rap. c. a-
 pud omnipotentem, 36. qu. 2. & c. 6. de refor-
 matr. d. sess. 24.*
- 80 Quinimò raptores ¶ ac illis consili-
 um, auxilium, vel favorem præbentes,
 ipso jure sunt excommunicati, ac inta-
 mes, & mulieres raptas arbitrio judicis
 decenter dotare tenentur, *cap. eos, & cap. de
 puellis, 36. quast. 2. & eod. cap. 6. de reform.
 matr.*
- 81 Si autem dubitari contingeret, ¶ quod
 per vim, & metum puella contraxisset, es-
 set separandane ab eo, qui dicit, se mari-
 tum, raperetur, priusquam constaret, an
 in matrimonio cum illo consensisset, *c. cum
 locum, de spons. & ibi Innoc. & Host. in fin.
 & sequelrari debet, etiam quod sponsus, à
 quo prætenditur rapta, probaret matrimoni-
 um, servata forma concilij, contractum,
 & assereret consummatum, haberetque
 sponsam in propria dōmo, quapropter
 prætenderet, se esse in possessione mati-
 monij, quia nihilominus sponsæ voluntas
 esset exploranda, & pro exploratione vo-
 luntatis deberet puella poni in loco libe-
 ro, ubi nec ratione dominij, in quo ipsam
 morari contingat, nec alia ratione metum,
 aut violentiam timere posset, *c. cum locum,
 & ibi**

& ibi Inol. numer. 3. & Abb. numer. 4. & 5. de spons. cap. five, & ibi Archid. 33. quest. 2.

82 Sed tamen puella † sequestrari non potest ad instantiam illius, qui illam præten- dit ex priori contractu, nisi per verba de præ- senti cum primo contraxisset, & ita procedit, c. tenor. juncta gloss. in ver. sub- arrhasset, & in ver. accedat, ibi Abb. n. 9. de sent. & re jud.

Dato vi. & metu dubitatur, an solem- nitates † aliàs ritè factæ sint iterandæ, & si impedimentum ex vi. & metu proveniens fuerit occultum, non requiruntur novæ solemnitates, si autem impedimentum vis, & metus fuerit manifestum, matrimonium cum raptore de novo est contrahendum, servata forma concil. Trident. ut in cap. 1. de reform. matrim. sess. 24. & ibidem sac. congreg. in §. si impedimentum, ubi inquit, si impedimentum ex vi, & metu præsup- posito occultum sit, non est opus iterum contrahere repetitis solemnitatibus aliàs ritè juxta formam hujus decreti adhibitis in primo contractu.

Si autem hujusmodi impedimentum fuerit manifestum, matrimonium de novo contrahendum est, servata forma concil. in hoc decreto tradita, juxta responsionem congregationis aliàs datam in casu ma- trimoni contracti inter consanguineos, ac etiam secundum declarationem Pij V. de qua testatur Navarr. in Man. cap. 22 nu. 70. his verbis, sed quod valde notandum est, Pius Quintus declaravit, non esse illos necessarios in contrahendo de novo matrimonio ab ijs, qui illud publicè cum denunciationibus sufficientibus contraxe- runt, sed propter aliquod impedimentum occultum est nullum, quo sublato oportet,

ut denuo contrahatur, qua declara- tione sacrum poenitentiarie prætorium frequenter utitur, verum, quia dubitari potest, quid importent illa verba in dispen- sationibus matrimonialibus apponi solita, dummodo propter hoc mulier rapta non fuerit; illius clausulæ vigore Ordina- rius poterit raptori denegare executionem obtentæ dispensationis, donec raptor de- center judicis arbitrio re ipsa raptam dota- verit, ut cap. 6. de reform. matr. sess. 24. & ibid. congreg. concil. in decij. §. an Ordina- rius.

85 Octavo, † ordines sacri, ut Subdiacona- tus, Diaconatus, & Presbyteratus, qui di- cuntur ordines majores, impediunt matri- monium contrahendum, & dirimunt con- tractum, cap. Presbyteris, 27. dist. cap. à mul- tis. de stat. & qualitat. cap. miramur, de ser- vis. non ordin. cap. 1. & ibi Abb. num. 2. de Cler. conjug. cap. 1. & 2. qui cleric. vel nov. minores verò ordines, qui sunt Ostiaria- tus, Lectoratus, Exorcistatus, & Acolythatus, non impediunt matrimonium, quod semper est permissum, nisi prohibitum re- periat, cap. inter corporalia post med. ver. unde si circa de transl. Episc. & cap. cum apud, de spons. & matr.

Ampliatur etiam impedimentum sacri ordinis, † in Ecclesia orientali, in qua licet Græci, etiam qui in minoribus ordinibus constituti matrimonium con- traxerunt, possint uti conjugio contra- cto ante sacri ordinis susceptionem, & post matrimonium contractum sacros ordines suscipere valeant, tamen post illorum susceptionem matrimonium con- trahere non valent, cap. de Siracusana S. ecce hac. 28. distinct. gloss. in cap. aliter, in verb. copulatur. 31. distinct. cap. cum olim de

Q9 2 cler.

- cler. conjug. gloss. in cap. *questum*, de 90
pœnit. & remiss. & Covar. in 2. par. cap. 7.
 §. 3. num. 1.
- 87 Nondò, † ligamen, quòd est vinculum
 prioris matrimonij, quia qui habet uxorem,
 est ad eò eidem alligatus, ut alteram
 mulierem in matrimonium ducere non
 possit, c. 1. & c. fin. de spons. duo. Quod, &
 verum est, etiam si præcedente fama mor-
 tis mariti, mulier cum alio contraxerit,
 88 quia non sufficit † fama, nec lapsus tem-
 poris septem annorum, donec per certum
 nuncium constet de morte viri, *auth. hodie*,
 C. de repud. *auth. ut lice. matr. & au.* §. quod
autem. col. 3. c. in presentia, in fin. de sponsal.
 & c. Dominus, de sec. nupt. Et secundo ma-
 trimonio contracto sine certitudine mor-
 tis prioris viri, & postmodo constituto de
 vita prioris viri cum secundo, est adulte-
 rium, & mulier cum priori reverti tenetur,
 c. cum per bellicam. 34. qu. 2. & c. Dominus,
 in fin. de sec. nupt.
- 89 Decimò, † publicæ honestatis iustitiæ
 impedimentum, quod oritur inter fratres,
 ne frater cum illa, quæ fratris etiam præ-
 mortui sponsa fuerit, per verba de præsen-
 ti, vel de futuro matrimonium contrahat,
 c. unatantum. §. iohannes. 26. dist. cap. si quis
 desponsaverit, & ibi gloss. 27. quest. 2. cap.
 ad audientiam, de spons. & Covar. epit. in 4.
 lib. decret. 2. par. cap. 6. §. 2. & pluribus ali-
 is casibus de jure communi oriebatur
 impedimentum publicæ honestatis, ut
 per Covar. ubi supra sed hodie, ut spon-
 salia per verba de futuro sunt invalida, pro-
 ut inter impuberes, non impediunt, & ubi
 sunt valida, primum gradum non exce-
 dunt, conc. Trident. in c. 3. de reform. ma-
 trim. sess. 24. & Navar. de sacram. matr. c. 22.
 nu. 57. par. 3.
- 90 Habentur etiam pro invalidis † spon-
 salia contracta cum ea, quæ mente capta
 non potest contrahere matrimonium, quæ
 non inducunt impedimentum publicæ ho-
 nestatis, quominus, qui promisit eam du-
 cere in uxorem, cum sorore germana men-
 te captæ matrimonium contrahere possit,
 dummodo carnalis copula non fuerit secu-
 ta, ut in decis. congreg. sacri conc. super eod.
 c. 3. sub tit. Legionem.
- 91 Matrimonium † verò inter puberes per
 verba de præsentem contractum, carnis co-
 pula non secuta, est verè matrimonium,
 quod non concubitus, sed solus consensus
 facit, cap. 2. & 3. 27. quest. 2. & cap. cum lo-
 cum, de spons. & copula non secuta, tantum
 inducit impedimentum publicæ honesta-
 tis, ut infra discetur.
- 92 Circa enim dictum impedimentum † ius-
 titiæ publicæ honestatis sacra congregat.
 conc. consultis etiam aliis Theologis, &
 canonicis, censuit ex matrimonio contra-
 cto per verba de præsentem, non tamen con-
 summato, non provenisse impedimentum
 affinitatis, sed iustitiæ publicæ honestatis,
 nec comprehendit decreto, dicti cap. 3. quo
 restringitur impedimentum publicæ honestatis
 proveniens ex sponsalibus de futuro
 ad primum gradum, neque tollitur impe-
 dimentum huiusmodi, sponsalibus dissolu-
 tis mutuo consensu eorum, qui contraxe-
 runt, congr. conc. super eod. c. 3.
- 93 Quod autem † matrimonio rato, & non
 consummato oriatur impedimentum pu-
 blicæ honestatis probat text in cap. ult. 35.
 quest. 3. & cap. discretionem, de eo, qui cogn.
 consang. uxor sua. Affinitas enim est pro-
 ximitas personarum, ex coitu proveniens
 omni carens parentela, Host. in sum. de af-
 finit. numer. 1. Covar. super 4. decret. par. 2.
 cap.

cap. 7. §. 7. num. 1. & Navar. in Manual, cap. 22. num. 43.

94 Matrimonium autem ꝑ causat affinitatem ratione copulæ carnalis, quia cum vir, & uxor per copulam carnalem fiant una caro, cap. debitum. de big. & cap. fraternitatis, 25. q. 10. sanguis unius dicitur attingere sanguinem alterius, & ita contrahitur affinitas, Ledesin. in tract. de mag. matr. Sacr. in add. ad 3. p. q. 55. art. 1. sub verb. circa istum articulum. Ideo, cum in matrimonio rato nondum consummato sanguis contrahentium simul non attingatur, nec fiant una caro naturaliter per sanguinis comissionem, licet mutuo consensu reciproce consentiant, ut una caro fieri possint, defectu copulæ non contrahitur affinitas, ut per sacram congregationem fuit supra decisum.

95 Hoc stante, ꝑ licet impedimentum proveniens ex matrimonio rato, minime consummato non comprehendatur sub decreto cap. 3. de reform. matr. sess. 24. Videtur tamen, quod instar impedimenti publicæ honestatis in dicto cap. 3. contenti non extendatur ultra primum gradum, ut tenet Card. Tolet. in instruct. sacerdot. lib. 7. cap. 10. in fin. Sed major hic habenda ratio, nam super hoc vinculo non ea facilitate, qua in impedimento, proveniente ex sponsalibus de futuro, dispensatur, sed gravissimis, & justissimis de causis summo Pontifici benevisis; ut post alios Graff.

96 decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 82. num. 10. ut fuit etiam ꝑ cum Catharina Austriaca, & Henrico Octavo post mortem Arturi, ejusdem Henrici Regis Angliæ fratris, cum quo illa prius matrimonium contraxerat, quod cum eo ob morbum, & inde mortem secutam illud minime consum-

maverit, in dicto impedimento dispensatum, & matrimonium postea contractum, ac consummatum, Ledesin. in eodem tractatu de mag. matr. sac. in addit. ad 3. part. quest. 55. art. 6. §. his non obstantibus, ubi post D. Thom. in 2. 2. quest. 154. artic. 7. ad tertium, & Cajet. ibid. Covar. super 4. decret. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 7. Navar. in Manual, cap. 22. num. 84. & alios quos citat, tenet summum Pontificem posse dispensare in primo gradu affinitatis lineæ transversalis, & hæc est communis opinio Theologorum, & jurisperitorum ex deductis ibi per eundem Ledesin.

Quamvis enim impedimentum proveniens ex matrimonio rato nondum consummato non comprehendatur, sub d. c. 3. de reformat. matrim. sess. 24. in jure tamen, ꝑ vocatur impedimentum publicæ honestatis, ut in d. c. ult. 35. q. 3. & c. discretionem de eo qui con. consang. ux. sum. ut etiam fuit à sacra congreg. supra decisum.

Quapropter, licet ex eo nulla contrahatur affinitas, remanet tamen impedimentum in omnibus illis casibus, & gradibus, quibus esse solebat jure veteri, ante prædictum decretum concilii introductum, ut verbis expressis declaravit Pius V. in declaratione super eod. c. 3. facta. de qua in Bull. Rom. c. 62. §. nos itaque circa finem. pag. 1018. de quibus in c. duo pueri. de spons. impub. c. discretionem. de eo qui cog. con. uxor. sua. cap. unico. de spons. impub. in 6. & Sylve. in verb. matrim. 8. num. 14.

98 Maxima enim est differentia ꝑ inter matrimonium ratum, & consummatum, & matrimonium ratum tantum, quia matrimonium ratum, & consummatum inter fideles à solo Deo dissolvi potest, & matrimonium ratum tantum dissolvi potest au-

Autoritate summi Pontificis, & per ingressum religionis. *c. ex publico. de convers. conjug. Cajet. in opus. tom. 1. tract. 28.* & hanc esse communem opinionem, tenet. Bellarm. in 4. *controver. gen. de monach. c. 38. post med. vers. altera solutio. l. 2. tom. 1.*

99 Undecimò, defectus consensus, quia furiosus matrimonium contrahere non potest, cum in eo consensus deficiat. *cap. 103 neque furiosus. 37. q. 2. v. sicut. tenor. de reg. & c. dilectus. de sponsat* minusq; mente captus, quia caret intellectu, sine quo consensus prestare non potest, cum similis sit furioso, *l. si furiosi. C. de nupt. & l. 2. C. de curat. furiosi.* Nihilominus furiosus, vel mente captus, si habens dilucida intervalla, si matrimonium contrahit, condit testamentum, vel alium celebrat contractum, solitis solemnitatibus servatis, valet, quòd agit, quia semper præsumitur factum, & celebratum in sana mente, *l. furiosum, & si verò. C. qui testam. sac. poss. & ibi Jal. n. 3. ver. intellige. Corn. consil. 216. n. 15. vol. 3. Grammat. decis. 73. num. 37. & 38. Covar. epit. de spons. c. 2. num. 7 & Mascard. concl. 875. n. 13. de probat.*

101 Duodecimò, affinitas, quæ est personarum proximitas ex coitu proveniens omnino carens parentela, *ut, si non facile. §. affines ff. de grad. affin. & gl. in extravag. in arbor. affin.* & cum ea persona, cum qua per matrimonium inter consanguineos contractum, affinitas fuit contracta, usque ad quartum gradum matrimonium contrahi non potest, & contractum non tenet. *cap. non debet. §. prohibitio. de consang. & affin. & ibi Abb. num. 1.*

2 Decimotertio, impotentia naturalis, si quis propter frigiditatem naturalem coire non potest, quia tunc impotentia unius

impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. *c. quod autem. c. requisisti. & c. si quis. §. ecce. 33. q. 1. c. quod sedè, & c. laudabilem, de frigid. & males.* nisi ambo consentirent, & simul tanquam frater, & soror convivere vellent. *d. c. laudabilem, v. quod si ambo & ibi gl. de frigid. & male.*

Decimoquarto, impotentia accidentalis, si cum quis spada, vel gladio genitalia amisit, & spadones, castrati, Eunuchi, matrimonium contrahere non possunt, & cum ipsis contractum non tenet. ut reprobat gl. *in c. bi qui in verb. ex.* tenet Ab, qui de comuni testatur. *inc. 2. n. 5. de fri. & mal.*

Decimoquinto, impotentia propter maleficium, si est perpetua, matrimonium dirimit, sed cum nunquam hæc eveniant, nisi iusto Dei iudicio permittente, & diabolo præparante, ut concubitus non sequatur, si prius conjuges hortandi sunt, quibus ista eveniunt, ut corde contrito Deo, & spiritu humiliati sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant, & profusus lacrymis, largioribus eleemosynis, & orationibus atque jejuniis, domino satisfaciant, ac per exorcismos, ac cætera ecclesiastica medicamina, ministri ecclesiæ tales, quantum dominus annuerit, ut sani fiant, procurare debent. *ut c. super sortiarias. 33. q. 1. & c. fin. post med. de frigid. & males.*

106 Impotentia, & frigiditas, si ad effectum dissolutionis matrimonii probatur per inspectionem impotentia in muliere, si est arcta, ad eò ut habilis reddi non possit, *cap. ex litteris, & d. c. fraternitatis, & in viro, si probatur, quòd habeat membrum aridum, vel ex toto sectum, aut quid simile. ut c. laudabilem & ibi Abb. n. 2. de frigid. & males.* alioquin si ex inspectione constare

non stare non potest de impedimento propter frigiditatem, aut maleficium, debent per triennium cohabitare, & dare operam carnali copulæ, & postmodum septimana manu propinquorum, & adhibito iuramento, quod nunquam una caro fuerint effecti, matrimonium dissolvi potest, d. c. laudabilem. ubi Abb. num. 1. & c. fin. in fin. de frig. & malef. & si ambo confitentur impotentiam, non propterea matrimonium dissolvi potest, quia non statur eorum confessioni contra matrimonium, cum in fraudem hoc dicere possint. c. super eo, de eo qui cogn. consang. ux. su. & glo. in cap. 1. in verb. probari. de frigid. & malef.

Plura sunt etiam, quæ impediunt, sed non dirimunt matrimonium, ut conditiones, de quibus per Navar. in c. 22. de sacr. matr. n. 61. cum plur. seq. par. 3. quia si postmodum matrimonium sequatur, conditiones evanescent, c. de illis. & c. per tuas. de cond. appof. & quamplures conditiones in sponsalibus appositæ, ut conditiones turpes, aut impossibiles, favore matrimonii pro non adjectis habentur. cap. fin. post med. & ibi Abb. num. 2. de cond. appof. & conditio, si Deus voluerit, non facit sponsalia conditionalia, quia semper subintelligitur, ut Conditiones etiam quæ tacite insunt, nihil operantur. l. conditiones quæ extransecus. ff. de cond. & demonst. Abb. in c. 2. num. 1. de sponsal. nisi alter efficeretur deterioris conditionis personæ ut in simili trad. Innoc. de surioso cap. debitores. circ. fin. de iure iur.

Interdictum superioris non impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum. cap. 1. de matr. contr. sunt. interdict. eccl. quod procedit etiam

si sponsalia de futuro fuerint contracta cum una & postmodum cum alia matrimonium per verba de presenti contrahatur cap. ex litteris. eod. tit. nec tali casu matrimonium contractum, & consummatum per sponsalia, per verba de futuro, est annullandum, etiam quod seoundum fuerit lite pendente contractum. c. tenor. & ibi gl. in ver. subarrhasset. de sent. & re jud. c. cum in Apostolica, ubi Abb. num. 3. & Covar. epit. ad 4. lib. decret. in 2. par. cap. 35. §. septimus. num. 4.

Oriuntur etiam plures casus, quibus constante matrimonio per divortium separatio inter conjuges, quo ad thorum, seu quo ad cohabitationem ad certum, incertumve tempus fieri potest. Conc. Trid. de sacram. matrim. can. 8. sess. 24. iudicio tamen Ecclesiæ, sine quo non tenet. ut c. per rd. de divort. & c. sine. §. in hoc 33. q. 2.

Non enim levibus, aut coloratis causis, vel eorum arbitrio conjuges divortium facere, & se invicem separare possunt. Surd. in cons. 364. num. 16. lib. 3. sed legitimis, & urgentibus tantum divortium admitti debet: quia ab initio secali est prohibitum, quod Moyles ob populi duritiam permisit. Deuter. 6. 24. Matth. 6. 19. & Bart. in l. ad hac. num. 2. ff. de usur. Inter infideles tamen etiam hodie divortium admittitur, & ita inter hebræos adhuc servatur, ut testatur Bald. in la. si qua l. 2. in fine. c. de secund. nupt.

Primo, enim inter fideles iudicio Ecclesiæ permittitur divortium, propter fornicationem alterius conjugum. 1. Corinth. c. 7. cap. idolatria. 28. q. 1. glof. in cap. ex conquestione in ver. non debuit. de restit. spot. cap. ex litteris de divort. & cap. pter unquam. de donat. inter vir. & uxor.

Secura

- 114 Secundo ꝑ propter alterius conjugum infidelitatem, si conjux fidei suæ religionem corrumpere velit, & tunc fieri poterit separatio, sed licet separentur tamen semper conjuges erunt, cum matrimonium eorum sit ratum, & consummatum. *ut cap. quievit. & ibi gloss. 2. & 3. de divor. secus autem in matrimonio infidelium, quia si unus ipsorum ad fidem convertatur, altero recusante, poterit ad fidem conversus cum alia persona fidei matrimonium celebrare, c. quanto. & c. gaudemus. eo. tit. & hoc casu dissolvitur matrimonium.*
- 115 Tertio, ꝑ propter nimiam viri sævitiam, si aliter mulieri consuli non potest. *cap. literas, & ibi gloss. fin. de restit. spol. & Rom. in rubr. ff. soluto matrim. num. 21.*
- 116 Quarto, ob vitium sodomiticum, ꝑ si vir muliere contra naturam uti tentaverit, quia tunc à marito divertere potest. *cap. omnes causationes, & ibi gloss. in ver. Sodomita. & c. adulterii. 32. q. 7. Abb. in cap. maritis. in princ. de adult. & stup. & Lambert. in tract. de jur. part. in part. 1. lib. 2. q. 9. art. 18. in fin. & aliis casibus admittitur divortium, de quibus per Rom. in ead. rub. à n. 19. usque ad n. 26. Quæ omnia procedunt siue maritus præbuerit causam, siue mulier, ꝑ quia vir, & uxor non ad imparia judicantur. *cap. quasivit. ubi etiam gl. fin. de divor. & Abb. in cap. tua. nu. 7 de procur. licet Card. Tolet. in instruct. sacerdotum. c. 21. §. primus, in fin. lib. 7. tenuerit, quod propter fornicationem viri, mulieri divortium non admittatur; cujus opinio est contra tex. in cap. si quis uxorem, 32. quest. 1. & cap. fin. ead. q. 5.**
- Et quamvis per divortium conjuges separentur, semper tamen conjuges erunt, ꝑ quia vinculum conjugii inter fideles
- semel habitum nunquam amittitur viventibus conjugibus, etiam separatis, *cap. interveniente, & cap. licite. 32. q. 7. & gloss. 2. in dicto cap. quasivit. de divor.*
- 119 Divortia autem ꝑ duobus modis intentantur, aut de facto, aut de jure, judicis auctoritate, de facto: cum mulier propria auctoritate à domo viri recedit. De jure cum causa coram iudice expressa, legitima impetrata licentia, ex aliqua ex supradictis causis ad domum parentum, aut in aliam minimè suspectam se confert. & quocumque casu sæpe quæri solet, ꝑ an alimenta, & sumptus litis uxori extra domum ipsius viri habitanti per eundem virum sint præstanda, de quibus per Afflict. *decis. 10. & 152. Porc. conf. 160. & Surd. de alimen. tit. 7. q. 16. & alios infra citat. dos.*
- 121 Primo casu, ꝑ an mulier, quæ à domo viri propria auctoritate discessit, nullam revera habeat causam in iudicio deductam, nec probabilem, & de qua saltem aliqua fuerit fama, quæ iudicem movere posset ad dubitandum de sævitia, aut de alia ex causis supra expressis: & tunc nec alimenta, nec sumptus litis mulieri extra domum habitanti sunt à viro præstanda, donec causam legitimam probaverit, ut post Io. de Imol. & Anna. *in cap. salti briter. in fin. de usuris. consulunt Feret. in conf. 97. volum. 1. & Porc. conf. 160. etiam vol. 1. per tot. immò, nisi habeat probationes in continenti paratas, sed dilationes expectet longiores, est restituenda marito. ut c. literas. §. quod si. de rest. spol. ꝑ Pro qualibet enim levi offensa non licet mulier discedere à marito, quia potest vir mulierem verberibus castigare, dummodo, non excedat modum. gl. fin. in cap. quemadmodum, de pure jur. ubi etiam Abb. n. 15. & post*

- alios Surd. in *eg. tract. de alimentis. tit. 7. q. 16. n. 8. & 9.* & hoc casu saltem præstata cautione arbitrio iudicis, mulier est restituenda. Bal. *conf. 176. num. 2. volum. 1.* & Abb. in *cap. litteras. num. 7. de rest. spol.*
- 123 Aut enim mulier, quæ propria auctoritate à viro discessit, habebat causam legitimam, de qua in vicinia, & apud iudicem erat aliqualis fama, licet nondum fuisset probata, & tunc, dummodo constet de conjugio, & causa in facto sit dubio, sunt mulieri alimenta, & sumptus litis præstanda; & hanc opinionem tenet, & servat consilium Neapolitanum, ut testatur Afflict. in *decis. 10. n. 1. & 2.* quam reprobando Cin. in *l. 1. C. de alen. lib. & capell. Tolof. in decis. 77.* contrarium tenentes sequitur Surd. qui ita testatur fuisse iudicatum à Sen. Catalen. in *tract. de aliment. quest. 118. num. 4. & 5. tit. 1. & q. 18. num. 37. tit. 3.* & ita quando mulier est in possessione uxoratus declarat, & tenet etiam
- 114 Aufser. in *addict. ad capell. Tolof. super d. q. 77. n. 2.* Quodque alimenta, & sumptus litis mulieri cum viro litiganti sint per eundem virum præstanda, tenet Ianoë. in *inc. ex parte. de accus. Guid. Pap. quest. 439. n. 4.* Boer. *decis. 325. n. 2.* Joan. Lop. in *cap. per vestras. s. 39. ampliat. 8. dedonas. inter virum, & uxor. Cefal. in consil. 127. n. 6. & consil. 714. n. 5.* Asin. in *prax. judicial. s. 32. ampliat. 34. num. 1.* & Benincasi. de *privileg. pauper. 2. special. num. 5.*
- 125 Quamvis enim mulieri propria auctoritate à domo viri discedenti non sint sumptus litis, & alimenta præstanda, nisi constet de causa, ut tenet Ferret. *dicto consil. 97. vol. 1.* Porc. *conf. 160.* & Surd. *de aliment. tit. 7. quest. 16. n. 1. & 2.* cum aliis
- per ipsum ibi allegatis, dicta tamen opinio procedit, cum propria auctoritate, & sine causa recedit; Nam, cum sua culpa à marito discedit, non est alenda, & in his terminis loquitur Surd. *locis proximè citatis*, nec aliter procedunt per ipsum allegata. Sed
- 126 quando mulier à domo viri uxor recedit ob illius sævitiam, adulterium, aliamve ob causam à jure approbatam, licet de causa legitima concludenter tunc non constet, dummodo pro muliere stet aliqua præsumptio, quæ iudicis animum movere possit; illa sufficit, ut interim, lite pendente, sint mulieri alimenta præstanda. Et hanc opinionem post plures per ipsum allegatos, tenet Covar. in *lib. pract. quest. 9. num. 6.* in terminis sequitur Menoch. *quest. 36. num. 18.* in *tract. de præsumpt. & Vifil. in annotat. super decis. 10. Afflict. n. 3.*
- 127 Quæ quidem alimenta debentur ante sententiam licet aliqui conati fuerint sustinere contrarium: & quod ante sententiam debeantur, tenet, & servat Roë. *ut in decis. 2. de jud. in antiquior. consilium Neapolitanum.* ut per Afflict. *dicta decis. 10.* Parlamentum Parisien. ut testatur Rebuff. in *tractatu de sent. provis. art. 1. gloss. 2. n. 5.* & suprema tribunalia Regnorum Hispaniarum, ut per Covar. *ea. q. 6. num. 6. vers. & sane quidam.* quæ communem probant opinionem, ea sunt tamen alimenta præstanda, quatenus vir facere possit, deducto, ne egeat; per tex. & gloss. in *l. maritum. ff. solut. matr. & in l. unic. s. cum autem. C. de rei uxor. action. Jas. in l. non eorum. num. 2. ff. de re judic. & Surd. in eo tract. de aliment. tit. 1. q. 78. num. 13.*
- 128 Pluries quæri solet, quæ cum pro restitutione facienda, ex iudicis decreto, vir se obligat de muliere non offendenda, &

etiam cautionem præstat, si colaphis cædat mulierem, quæ ipsum injuriis afficit, aut aliàs cum eo male se gerit.

129 Et est distinguendum, ¶ quia, si vir mulierem vulneravit, vel fregit ei brachia, aut caput, modum correctionis maritalis excedendo, tunc incurrit pœnam sprete præcepti, de non offendendo, si vero colaphis, aut verberibus moderatis ad correctionem mulierem pulsat, tunc maritus

130 pœnam non incurrit, ¶ quia præceptum judicis de non offendendo, & cautio, quæ præstat, subintelligitur, ne injuria mulierem offendat, cum ipsam moderatè corrigere possit, & castigare. ut per Paris. *conf.* 133 74. num. 33. & num. 60. vol. 4. cum aliis. supra allegatis fidejussio enim intelligi debet, quo ad excessum tantum, non autem, quo ad correctionem à jure concessam: qua distinctione passim causas separationis fuisse terminatas, & pluries decisas testatur Tho. Trivil. *in decis.* 45. *in fin.* 134 lib. 1. quæ procedunt quo ad dictas mulierculas.

131 Nobiles ¶ vero matronæ Bononienses, aliæque civiles mulieres regulariter sunt pudicitia, & honestatis exemplum, maximaque Deo, Beatissimæq; Dei genitrici Mariæ pietate, ac divotione dicatæ, quæ si casu aliquo (quod rarè contigisse vidi) sub fidejussionis hujusmodi tutela apud viros suos vivunt, nec manu, nec lingua sunt offendendæ. arg. eorum, quæ tradit Covar. *in lib. var. resol.* c. 9. & Farinac. *in prax. crimin.* c. 20 n. 21. & 22. par. 1.

132 Quæri sapius solet, ¶ si seduxerit quis virginem, & cum ea carnalem copulam, habuerit, quid agendum? Et videtur, quòd illam desponsare, aut dotare teneatur, per text. *in c. 1. de adul.* & ibi gloss. &

Innoc. n. 2. & Abb. n. 1. & 2. & ipsam desponsando tenetur etiam dotare, ut, aliquo casu matrimonio soluto, dos illa constituta redeat ad mulierem, quam lucrificiat propter delictum viri, ut ibi Abb. n. 2. De jure autem civili pœna publicationis partis dimidiæ bonorum, aut corporis afflictiva, etiam usq; ad pœnam ultimi supplicii, est imposita, ut in §. *item lex Julia inffit. de publ. lud.* quæ tamen pœna hodie non infligitur, ut per Bernon. *in tract. de concub. sol.* 110. n. 34. ubi de communi testatur quam sequitur Clar. *in §. stuprum dummodo non committ. c. violentia n. 2. in fi.*

133 Dos enim virgini ¶ stuprata à stupratore debetur in pœnam stupri, & ita lege divina cavetur *Exod. c. 22. Thes. decis.* 3. n. 2. & Masc. *lib. 3. de probat. conclus.* 1338. n. 6. Sed, an sit simpliciter verum, quòd stuprans virginem teneatur illam dotare, potest dubitari, si non nubat, an sit dotanda, cum dos mulieri debeatur propter nuptias, & ¶ dos sine matrimonio esse non possit. *l. fin. C. de donat. ant. nupt. Bart. in l. 1. n. 5. ff. pro dot.* & Abb. *in d. c. 1. n. 7.*

135 Dum enim mulier ¶ non nubit, & matrimonii causa dos debeatur, cessante causa dotis, dos cessare debet, Ceph. *in conf.* 84. n. 11. & cap. *cum cessante. de appell.* & quòd, nisi secuti nuptiis, mulier deflorata dotem petere non possit, tenet Borg. Cavalc. qui plura exempla deducit, per ipsum, & alios ita fuisse judicatum, & sententias executioni demandatas, *in repert. suarum decis. in verb. matrimonium. num. 5. & seq.* cujus opinionem non puto veram, quicquid alii, qui, sententiam illam secuti fuerunt, tulerint. Et si exemplis uti licet, quòd mulieri defloratæ, etiam non secutis nuptiis, dos debeatur cõtra Th. Vineam fuit

fuit de anno 1592. in Tribunali Metro-
politano Taurinensi, à me sententiatum; quæ
sententia à nuntio Apostolico tunc Tau-
rini residente confirmata, & deinde exe-
136 cutioni demandata fuit, sed ꝑ eum ratio
sit anima legis, Jason. in l. qui quadringen-
ta, num. 2. ff. ad Trebell. opinio Borgn. 140
non satis videtur fulcita rationibus, quam
ipse fundat in doctrina Cephalæ & Capici,
quos allegat, qui loquuntur in legato do-
tis, & relicto conditionali, quod est valde
diversum à dote, quæ in pœnam delicti
debetur, ex supra allegatis, & ex diversis
non sit illatio, l. Papinianus exul. ff. de
minor.

137 Cùm enim dos ꝑ debeatur in pœnam
stupri culpa, & facti stuprantis, & mulie-
res defloratæ damnum patiantur, quod
propterea, ut plurimum, non inveniunt
viros, qui illas in uxores ducere velint, Fe-
linus in cap. Ecclesia S. Mariae num. 60. in
fin. de constit. occasione dampni illati, illa
dos debetur loco interesse in restauratio-

138 nem dampni passi. ꝑ Datur enim dos ma-
rito pro sustentatione oneris matrimonii,
in quo insunt alimenta mulieris, & alia ne-
cessariò præstanda, & cum virgo deflora-
ta ob honoris, & famæ deteriorationem,
non inveniatur virum, à quo debeat inten-
tari, dos, quæ aliàs deberetur viro ad su-
stendendum onera matrimonii, debetur

139 illi mulieri, qua se possit alimentari, ꝑ
quia obligatus ex delicto damnificante
bona aliena animæ, qualis est persuasio vi-
tiorum, vi, dolo, vel metu facta, aut gloriæ,
vel famæ, ad restitutionem tenetur. Na-
varrus in Manuali cap. 13. num. 12. & 14.
Et dicta dos non simpliciter pro matrimo-
nio contrahendo est persolvenda, sed pro
dammorum refectione: quia etiam si non

contrahat, habebit illam pecuniam, ut d.
cap. 1. s. si vero pater, & ibi gloss. in ver.
dotabit, de adult. erit enim in optione de-
florantis illam in uxorem ducere, vel do-
tare, & ita alternativè debet condemnari,
per text. in eod. cap. 1.

140 Quantitas verò dotis ꝑ esse debet jux-
ta facultates deflorantis, & dignitatem
puellæ, ut per gloss. fin. in eod. cap. 1. ubi
etiam Abb. num. 4. sed quia sæpe dubitari
solet, an simpliciter in dote præstanda qua-
litas puellæ sit attendenda, respondeo affir-
mative, non autem qualitas dotis, quam
aliàs pater fuerat daturus, quia puella vir-
go, & formosa cum dote centum ditiori-
bus loci matrimonio collocari poterit, de-
florata verò, ut cum viro, quem ante de-
florationem habuisset matrimonio jungi
possit forte trecenta non sufficient; idè

141 ꝑ deflorans virginem, quam postea de-
sponsare recusat, tantò plus illi dare tene-
tur, si facultates suppetunt, quantum, pro-
pter deflorationem, ut virum paris condi-
tionis, quem antea habere potuisset, inve-
niri valeat ꝑ

142 virginitas enim est secun-
da dos, quæ major requiritur post deflo-
rationem, ut per Abbatem post alios dda.

143 in eod. cap. 1. n. 4. & quantum ꝑ amissa
virginitate puella perdat cecinit Catul.
carmin nupt. sequentibus versibus.

*Vt flos in septis secretis nascitur hortis
Ignotus pecori nulli contusus aratro,
Quæ mulcent aura firmat sol. educat imber,
Multi illum pueri, multa optavere puella,
Idem, cum tenui carptus defloruit ungue,
Nulli illum pueri, nulla optavere puella,
Sic virgo dum intacta manet, dum chara
suis, sed*

*Cum castum amisit, polluto corpore florem,
Nec pueris jucunda manet, nec chara puellis.*

R 1 2

& Am.

& Ambrosius. lib. 1. de virginibus, inquit, Nemo miretur, si angelis comparentur, quæ angelorum domino copulantur, Cyrillus carthec. 12. Non ignoremus castitatis gloriam, angelica enim est corona, & supra hominem hæc perfectio, Nazian, in sermone de virginitate.

Salve virginitas divino tradita dono,
Mater inoffensa vitæ, bonamaxima fundei
Christi pars, & spiritibus sociata superni,
Ignarus thalami.

Pluraque de virginitate tradit, & refert Bellarm. in 4. controu. gener. tom. 1. de monach. cap. 28. lib. 2.

DE IVRAMENTIS.

Cap. X.

S V M M A R I V M.

- 1 **I**uramentum, ut sit licitum tres comites habere debet, iustitiam, iudicium, & veritatem.
- 2 Iuramentum, quid sit.
- 3 Iuramentum est duplex assertorium, & promissorium.
- 4 Iuramentum etiam tripliciter dividitur, in deliberatum, & solemnizatum, deliberatum, & non solemnizatum, & nec deliberatum, nec solemnizatum.
- 5 Iuramentum novem de causis efficitur licitum,
- 6 Iuramentum pluribus etiam de causis illicitum efficitur.
- 7 Iuramenta irritantur à Papa, qui solus à iuramento licito absolvere potest.
- 8 Iuramenta servorum à dominis possunt irritari.
- 9 Iuramenta uxoris à marito possunt irritari.
- 10 Iuramenta monachorum possunt Abbates, & aliorum superiores irritare.
- 11 Episcopi à iuramentis ante perjurit incursum, absolvere possunt.
Iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis.
- 12 Iuramenta sub pluribus, & diversis formis præstantur.
- 13 Iuramenti forma, quod Imperator Papa præstare tenetur.
- 14 Iuramenti forma, quod reges Papa præstare tenentur.
- 15 Iuramenti forma, sub qua Episcopi Papa obedientiam præstant.
- 16 Episcopi Apostolorum limina singulis triennii visitare tenentur.
- 17 Episcopi possessiones ecclesiarum, de novo infeudare, aut alienare non possunt.
- 18 Vassalli iuramentum sub qua forma præstetur.
- 19 Fœmina quandoque est capax feudi, & iuramentum præstat fidelitatis.
- 20 Iuramentum fidei professionis, qui doctores præstare tenentur.